

UNIwersytet PEDAGOGICZNY
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
INSTYTUT GEOGRAFII
ZAKŁAD PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
KOMISJA GEOGRAFII PRZEMYSŁU

**Problematyka 33. Międzynarodowej
Konferencji Naukowej nt.**

**„Problematyka badawcza przemian strukturalnych
przemysłu i usług w układach przestrzennych”**

*pod redakcją
Zbigniewa Ziolo i Moniki Borowiec-Gabryś*

KRAKÓW - WARSZAWA 2017

**Problematyka 33. Międzynarodowej
Konferencji Naukowej nt.**

**„Przemiany strukturalne przemysłu i usług
w układach przestrzennych”**

**Main Theme of 33rd International
Scientific Conference on**

**“Structural Transformations of the Industry
and Services in Spatial Systems”**

PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF CRACOW
INSTITUTE OF GEOGRAPHY
**DEPARTMENT OF ENTREPRENEURSHIP
AND SPATIAL MANAGEMENT**

POLISH GEOGRAPHICAL SOCIETY
COMMISSION OF INDUSTRIAL GEOGRAPHY

**Main Theme of 33rd International
Scientific Conference on
“Structural Transformations of the Industry
and Services in Spatial Systems”**

edited by

Zbigniew Ziolo and Monika Borowiec-Gabryś

CRACOW – WARSAW 2017

UNIwersytet PEDAGOGICZNY
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
INSTYTUT GEOGRAFII
**ZAKŁAD PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ**

POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
KOMISJA GEOGRAFII PRZEMYSŁU

**Problematyka 33. Międzynarodowej
Konferencji Naukowej nt.**

**„Przemiany strukturalne przemysłu i usług
w układach przestrzennych”**

pod redakcją

Zbigniewa Ziolo i Moniki Borowiec-Gabryś

KRAKÓW – WARSZAWA 2017

Redakcja / Edited by: Zbigniew Ziolo, Monika Borowiec-Gabryś

Redakcja techniczna / Typesetting: Krzysztof Wiedermann

Wsparcie w zakresie korekty tekstów w języku angielskim / Support in proofreading of English texts: Agnieszka Nowińska

ISBN 978-83-8084-087-4

Wydawca / Publisher:

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej
Instytut Geografii
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Komisja Geografii Przemysłu
Polskie Towarzystwo Geograficzne

Adres / Address: ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, Polska

Strona internetowa cyklu konferencji / Conference website:

www.przemysl.up.krakow.pl

www.industry.up.krakow.pl

Strona internetowa czasopisma Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Website of the journal Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society

www.prace-kgp.up.krakow.pl

Wprowadzenie

Introduction

Na tempo i zróżnicowanie przestrzenne rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturowego świata, krajów, regionów, a także układów lokalnych, w znaczącym stopniu wpływają procesy industrializacji i reindustrializacji oraz związany z nimi wzrost działalności usługowej. Reprezentujące je podmioty gospodarcze oddziałują na przebudowę otoczenia instytucjonalnego, które umożliwia sprawniejsze funkcjonowanie i wzrost potencjału ekonomicznego zarówno firmom, jak i układom przestrzennym. Procesom tym towarzyszy zwiększanie zasobów intelektualnych oraz intensywniejsze budowanie kapitału ludzkiego i społecznego. Dynamika rozwoju działalności gospodarczej wpływa także w podstawowym stopniu na zwiększanie zasobów kapitałowych i finansowych firm i ludności, które umożliwiają rozwijanie rynku i przyczyniają się do podniesienia poziomu i jakości życia. Dlatego szczególnie ważnym zadaniem jest dążenie do coraz precyzyjniejszego poznania złożonych procesów rozwoju, zwłaszcza dokonujących się w różnej skali układów przestrzennych. Niezbędne są one dla określania racjonalnych strategii rozwoju przedsiębiorstw i instytucji, a także dążenia do wyrównywania dysproporcji w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza przestrzeni krajowych regionalnych i lokalnych. Dlatego ważnym zadaniem w tym zakresie jest: rozwijanie teoretycznych koncepcji dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw oraz roli przemysłu i usług w kształtowaniu układów przestrzennych, dokonywanie oceny efektów procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłowych w warunkach transformacji gospodarczej, analiza nasilających się procesów integracji europejskiej i globalizacji, analiza przemian potencjału produkcyjnego oraz struktur działających przemysłu i usług w układach przestrzennych, określanie poziomu innowacyjności oraz konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych działających w układzie światowym, europejskim, krajowym i regionalnym.

Do zarysowanych przesłanek nawiązuje problematyka 33. Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Przemiany strukturalne przemysłu i usług w układach przestrzennych”. Główna uwaga zostanie zwrócona na przemiany gałęziowo-przestrzenne struktur przemysłowych i kształtowanie działalności usługowej, w tym rozwoju sektora usług turystycznych. Podejmując problematykę działalności przemysłowej Autorzy skupiali uwagę na określeniu funkcji wiodących firm i ich wpływu na kształtowanie układów przestrzennych, zmianach potencjału ekonomicznego przemysłu w skali krajowej i regionalnej, poziomie innowacyjności przemysłu krajowego, oraz wpływie instrumentów oddziaływania ekonomicznego na innowacyjność przemysłu, w tym małych i śred-

nich przedsiębiorstw, działalności specjalnych stref ekonomicznych, wpływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych na strukturę krajową i regionalną. W pracach podjęto także problematykę wpływu instytucji finansowych na działalność podmiotów gospodarczych, poprzez możliwości kredytowania działalności produkcyjno-usługowej oraz ograniczanie negatywnego zjawiska wyłudzenia podatku. Problematykę tą zilustrowano także częściowo przykładami z Rosji dotyczącymi wyznaczania kierunków polityki przemysłowej, wpływu innowacyjności na procesy przemian układów regionalnych oraz suburbanizacji w wybranych miastach Europy Środkowej.

Przedstawiono wyniki prac dotyczących rozwoju wybranych gałęzi przemysłu, w tym: przemysłu taboru kolejowego, przemysłu motoryzacyjnego, produkcji taboru tramwajowego, hutnictwa, przetwórstwa ryb, przemysłu zbrojeniowego, energii geotermalnej, farm wiatrowych, wdrażanie technologii teleinformatycznej oraz transportu intermodalnego w obsłudze specjalnych stref ekonomicznych. Podano przykłady oddziaływania przedsiębiorstw na gospodarke poprzez rozwoju przemysłu motoryzacyjnego w Wenezueli oraz wpływ działalności przemysłowej na rozwój aglomeracji Istambułu. Coraz bardziej upowszechnia się działalność „przemysłu kultury”, którego obecny stan i perspektywy rozwoju przedstawione zostały na przykładzie Wrocławia.

Ważnym sektorem rozwoju układów przestrzennych jest działalność usługowa. Analiza poziomu rozwoju usług pozwoliła na określenie hierarchii ośrodków ponadregionalnych. Wskazano na ważną rolę usług w rozwoju układów lokalnych wybranych gmin: Uniejowa, Kleszczowa i Zatora, na co w znacznym stopniu wpływała działalność marketingowa samorządów gminnych. Przejawem aktywności gospodarczej jest także przebudowa rynku pracy, stąd ważnym zagadnieniem jest wielowymiarowa analiza struktury zatrudnienia oraz bazy wiedzy o układach regionalnych.

W rozwoju działalności usługowej wzrasta rola usług nowoczesnych, a także zachowania konsumentów, ich ochrona, miejsca lokalizacji działalności usługowej, przestrzenna organizacja działalności usługowej oraz odpowiednia baza lokalowa. Podkreślano, że na tempo i kierunki przemian, znaczący wpływ wywiera jakość struktur zatrudnienia, poziom wykształcenia kadr pracowniczych oraz dokonująca się zmiana pokoleniowa zasobów ludzkich na rynkach pracy.

Szczególnie wiele miejsca poświęcono problematyce funkcji turystyki w rozwoju regionów i układów lokalnych. Wskazano na zmiany rynku usług turystycznych w krajowych układach regionalnych oraz przemiany w sferze usług turystycznych Krakowa. Zarysowano strategię rozwoju turystyki na Słowacji, na postindustrialnych obszarze Irkucka i Pistoï (Włochy) a także wpływ turystyki na rozwój społeczno-gospodarczy małych państw wyspiarskich oraz na możliwości rozwoju ruchu turystycznego w Arktyce.

Ważną rolę w podnoszeniu atrakcyjności turystycznej odgrywa baza hotelowa i gastronomiczna, którą określają marki hotelowe, a także jakość wyposażenia i miejsca lokalizacji bazy hotelowej oraz relacje personelu z klientem. Na rozwój turystyki wpływa również: aktywność marketingowa biur turystycznych, rozwijanie elektronicznych informacji o jakości zasobów turystycznych, jakość pracowników sektora turystycznego a także czynniki polityczne umożliwiające przepływy turystów. Zaprezentowano rozwój turystyki medycznej, która związana jest z wysoką jakością kadry lekarskiej i relatywnie niższymi kosztami leczenia w Polsce, aniżeli w krajach zachodnich. Rozwój działalności turystycznej wymaga odpowiedniego przygotowania kadr turystycznych, co zostało zilustrowane na przykładzie podejmowania decyzji studiów na kierunku turystyka i rekreacja.

Należy wnosić, że w czasie trwania konferencji zostaną podjęte ważne i różnorodne zagadnienia dotyczące procesów rozwoju układów przestrzennych dokonujące się pod wpływem działalności przemysłowej i różnego rodzaju usług, w tym działalności turystycznej. Zachęcamy do rozwijania podjętej problematyki badawczej oraz przygotowywanie wystąpień z tego zakresu na kolejnych konferencjach.

* * *

The rate and spatial diversity of the social, economic and cultural development of countries, regions as well as local systems are significantly influenced by industrialisation and reindustrialisation processes as well as a growth in services related to the processes. Business entities who represent them affect the transformation of the institutional environment. In turn, the environment improves the operating efficiency and growth of the economic potential, both in the business and in the spatial systems. These processes are accompanied by a growth in the intellectual resources and intensified process of building the human and social capital. The business operation growth rate is the primary driver of growing capital and financial resources of firms and population. The resources make it possible to develop the market and contribute to improving the quality and level of life. For this reason, it is a particularly important task to strive for increasingly precise determination of the complex developmental processes, in particular those which take place at a different scale of social systems. They are necessary for determining reasonable strategies for development of enterprises and institutions as well as striving for removing disproportions in the social-economic development, in particular of the national, regional and local systems. For this reason, in this area it is very important to work on developing theoretic concepts of enterprise operations and of the role that industry and services play in developing spatial systems, assessing the outcomes of restructuring

process of industrial enterprises in the economic transformation landscape. analysing intensifying processes of European integration and globalisation, analysing transformations of production potential and sectoral structures in the industry and services in spatial systems, defining the degree of innovation and competition of industrial and service enterprises operating in the global, European, national and regional system.

The leading topic of 33rd International Scientific Conference on "Structural Transformations of Industry and Services in Spatial Systems" refers to the above-presented concepts. The conference debate will be focused on the branch and spatial transformations of industrial structures and development of services, including the development of the tourist service sector. When tackling industrial operations, the authors concentrated on defining the function of the leading businesses and their impact on developing spatial systems, transformation of the economic potential of the industry at the national and regional level, innovation of the domestic industry and the influence that economic impact instruments have on innovation of industry, including SMEs, operation of special economic zones, the impact of DFI on the domestic and regional structure. Furthermore, the works also tackle the topic of the impact of financial institutions on the operation of businesses through potential crediting the production and service business and curbing the negative tax evasion phenomenon. Partially, the issue is illustrated by cases based on Russian experience of setting the direction for industrial policy, the impact of innovation on the processes of transforming regional systems and suburbanisation in selected Central European cities.

The presented results of the works focused on developing some selected branches of industry including: the rail fleet industry, the automotive industry, production of the tram fleet, mining, fish processing, the defence sector, geothermal energy, wind farms, ICT implementation and inter-modal transport in servicing special economic zones. Examples of enterprises influencing the economy through development of the automotive industry in Venezuela and the impact of the industrial operations on development of Istanbul agglomeration were given. Operation of the "industry of culture" is growing in popularity, its current condition and developmental prospects presented on the example of the city of Wrocław.

The service sector is an important sector developing spatial systems. By analysing the service development level, the hierarchy of supraregional centres could be identified. The importance of the role played by services in developing local systems in selected municipalities: Uniejów, Kleszczów and Zator was pointed out, largely consequent upon the marketing campaigns and actions of local governments. In addition, business activity is also manifested by transformation of the labour market and, for this reason, a multi-dimensional analysis

of the employment structure and a database on regional systems is an important issue.

The importance of modern services in the development of service business is growing as well as their protection, service business location/sites, spatial organisation of services and adequate premises. It is emphasised that the rate and directions of the transformations are largely affected by the quality of employment structures, educational background of employees and the upcoming generation change of the human resources in labour markets.

The topic that drew the particular attention of authors was the function of tourism in development of regions and local systems. Transformations on the tourist service market in the domestic regional systems were described as well as transformations in tourist services in the city of Krakow. The strategy for developing tourism in Slovakia and brownfield development in Irkutsk (Russia) and Pistoia (Italy) were outlined and the impact of tourism on the social and economic development of small island states and the opportunities for developing tourist traffic in the Arctic were presented.

An important role in enhancing the tourist attraction of a location is played by the hotel, accommodation and catering offer available locally, defined by hotel brands, as well as the quality of the facilities and location of the accommodation base and the customer service quality. On top of that, tourism grows through the marketing activity of tourist and travel agencies, electronic/ Internet information on the quality of tourist resources, the quality of tourist sector staff as well as political factors facilitating movement of tourists. A growth in medical tourism has been presented, stimulated by the high quality of medical/ healthcare services and relatively lower medical costs in Poland when compared to Western countries. Development of tourism requires adequate preparation of tourist service personnel as illustrated by the example of choosing tourism and recreation studies by young people.

One may assume that, at the conference, a variety of important and valid issues will be tackled, focused on the development process of the spatial systems influenced by the industrial activity and a range of services, including tourism. We encourage you to follow up on the research topics tackled by the conference participants and work on papers responding to the challenges to be presented at the next years' editions of our events.

Zbigniew Ziolo, Monika Borowiec-Gabryś

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Department of Entrepreneurship and Spatial Management, Institute of Geography
Pedagogical University of Cracow

MAŁGORZATA BAJGIER-KOWALSKA

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Polska

MARIOLA TRACZ

Polskie Towarzystwo Geograficzne, Oddział w Krakowie, Polska

BOŻENA WÓJTOWICZ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Przemiany w sferze usług turystycznych Krakowa i ich wpływ na percepcję turystyki przez mieszkańców

Transformation in the tourist services and their impact on the perception of tourism by the residents in Cracow

Miasta dziedzictwa kulturowego UNESCO należą do wiodących destynacji turystycznych w świecie. Kraków jest jednym z przykładów tego typu miast. Unikatowość Krakowa, ze względu na przeszłość historyczną i dziedzictwo kulturowe jest istotnym czynnikiem wpływającym na konkurencyjność tego miasta w zakresie oferowanego produktu turystycznego. Liczba turystów przybywających do Krakowa systematycznie wzrasta, w 2016 r. przybyło 8,5 mln turystów. Dochody Krakowa z turystyki wynoszą 5,4 mld zł, co stanowi ponad 10% PKB miasta. W branży turystycznej pracuje ok. 10% ogółu zatrudnionych w mieście.

Celem podjętych badań było poznanie postrzegania rozwoju turystyki przez mieszkańców Krakowa oraz uchwycenie ich postaw wobec zachowań turystów. Przeprowadzono badania ankietowe z mieszkańcami i wywiady z usługodawcami turystycznymi. Zarówno mieszkańcy jak i usługodawcy turystyczni dostrzegają pozytywny wpływ turystyki na rozwój miasta. Dotyczy to głównie tworzenia miejsc pracy, wzrostu dochodów oraz rozwoju infrastruktury miasta (np. transportu miejskiego). Natomiast odnotowano różnice w ocenie wpływu turystyki na procesy społeczne. Wyodrębniono trzy kategorie postaw mieszkańców względem zachowań turystów: nieprzychylni negatywnym zachowaniom, obojętni wobec negatywnych zachowań oraz niedostrzegający lub aprobujący negatywne zachowania turystów. Mieszkańcy jako negatywne zachowania turystów wskazali: pijaństwo (43,9%), zakłócenia porządku publicznego (25,9%), agresywne zachowania pod wpływem alkoholu i innych środków odurzających (28%) oraz udział w seksturystyce (39,0%). Wyróżniono dysfunkcje turystyczne o charakterze uniwersalnym i charakterystyczne dla Krakowa oraz ich uwarun-

kowania. Powstawaniu owych dysfunkcji sprzyjają przede wszystkim: stosunkowo tania oferta turystyczna dla turystów zagranicznych, różnice kursu walut oraz dobra dostępność komunikacyjna i popularność tzw. tourism party wśród młodych osób.

JAN BARSKI

Suburbanizacja przemysłowa w wybranych miastach Europy Środkowej w latach 1995-2014

Industrial suburbanisation in selected Central European cities in the years 1995-2014

Transformacja lat 1989/90 w krajach Europy Środkowej przyniosła bardzo duże zmiany we wszystkich dziedzinach życia. Do najważniejszych zmian gospodarczych w tych krajach należy zaliczyć przemiany pomiędzy „klasycznymi” sektorami gospodarki (rolnictwem, przemysłem i usługami). Co więcej, zmiany te miały konsekwencje przestrzenne, których przykładem jest zjawisko suburbanizacji przemysłowej.

Niniejsza praca opisuje badania poświęcone zjawisku suburbanizacji przemysłowej w okresie potransformacyjnym w wybranych miastach zachodniej Polski (Wrocław, Poznań, Szczecin) i wschodnich Niemiec (Drezno) oraz szerokim ich zapleczu. Hipoteza badawcza pracy zakłada możliwość użycia danych statystycznych do wyciągnięcia mierzalnych wniosków dotyczących zjawiska suburbanizacji przemysłowej (w omawianych strefach metropolitalnych, w omawianym okresie). W pracy zmierzano do dokładnego opisania rzeczywistości przestrzennej stref podmiejskich dużych miast krajów postsocjalistycznych na przykładzie wybranych czterech aglomeracji – w konkretnym aspekcie wpływu tendencji lokalizowania się przemysłu w latach 1995-2014 na te aglomeracje. W opisywanych badaniach, klasyfikujących się w kategorii empirycznych badań podstawowych, zastosowano metody należące do ogólnego instrumentarium badań geograficznych, które starają się z jednej strony wnieść empiryczny wkład w zasób wiedzy na temat współczesnych mechanizmów lokalizacji przemysłu i rozwoju przestrzennego polskich miast i ich stref podmiejskich, z drugiej zaś rozszerzyć literaturę dotyczącą suburbanizacji o komponent przemysłowy. W pracy przedstawiono wnioski z badań oraz sformułowane na ich podstawie postulaty. Artykuł zawiera również pytania postawione po przeprowadzeniu analiz oraz wnioskowania, a także propozycje dalszych badań.

MARLENA BEDNARSKA

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska

Zróżnicowanie postrzegania usługodawców turystycznych jako pracodawców – perspektywa potencjalnych pracobiorców

Variations in the perception of tourism service providers as employers – a potential employees' perspective

O sukcesie współczesnych organizacji gospodarczych przesądzają kompetencje w zakresie wykorzystania posiadanych zasobów w procesie tworzenia i dostarczania wartości dla klienta. W działalności usługowej (a zwłaszcza w obsłudze ruchu turystycznego, którą charakteryzuje wysoki poziom interakcji pomiędzy usługodawcą a usługobiorcą) szczególną rolę w tym procesie przypada zasobom ludzkim, gdyż o wartości postrzeganej przez konsumentów często w większym stopniu niż elementy materialne decyduje przebieg procesu usługowego i postawy osób w nim uczestniczących. Rosnąca świadomość rangi kapitału ludzkiego w kształtowaniu konkurencyjności podmiotów sektora turystycznego sprawia, że na znaczeniu zyskuje problematyka ich zdolności do rywalizowania o pracowników.

Celem opracowania jest diagnoza postrzegania atrakcyjności pracy w turystyce przez potencjalnych pracobiorców oraz identyfikacja zmiennych różnicujących nastawienie do sektora turystycznego jako pracodawcy. Szczególną uwagę zwrócono na poziom rozwoju funkcji turystycznej w miejscu zamieszkania. Osiągnięcie celu umożliwił sondaż przeprowadzony wśród słuchaczy kierunków studiów związanych z turystyką z 18 losowo wybranych uczelni w Polsce. Analizę zgromadzonych danych pierwotnych przeprowadzono za pomocą drzew decyzyjnych. W jej wyniku stwierdzono, że największe znaczenie w podziale badanej grupy respondentów ze względu na postrzeganą atrakcyjność pracy w turystyce miał rodzaj i zdobyte doświadczenie zawodowe. Wbrew przypuszczeniom na nastawienie do sektora turystycznego jako pracodawcy nie wpłynął poziom rozwoju funkcji turystycznej w miejscu stałego zamieszkania.

RAFAŁ BIELECKI

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Rozwój turystyki medycznej w Polsce

Development of medical tourism in Poland

Turystyka medyczna jest elementem turystyki zdrowotnej. To świadoma działalność człowieka, w której turysta ma na celu uzyskanie opieki zdrowotnej polegającej na pozyskaniu lepszego stanu zdrowia.

Rozwój turystyki medycznej w Polsce nastąpił po ustanowieniu swobodnego przemieszczania się pomiędzy krajami oraz podpisaniu unijnej dyrektywy o transgranicznej opiece zdrowotnej. W tym czasie bardzo duża liczba turystów zdecydowała się na przyjazd do naszego kraju w celach medycznych. Głównie ze względu na konkurencyjne ceny leczenia, doskonale wyposażone i nowoczesne placówki medyczne oraz doświadczoną kadrę specjalistów. Najczęściej na przyjazd do Polski w celach zdrowotnych decydują się pacjenci z Anglii, Niemiec oraz krajów skandynawskich, rośnie też liczba pacjentów zza wschodniej granicy. Według szacunków Polskiego Stowarzyszenia Turystyki Medycznej, do Polski każdego roku przyjeżdża niemal 400 tysięcy zagranicznych pacjentów, którzy na pojedyncze zabiegi wydają nawet po 75 tysięcy złotych. Na szczególne zainteresowanie ze strony turystów medycznych zasługują kliniki chirurgii estetycznej, poradnie stomatologiczne oraz ośrodki oferujące rehabilitację i odnowę biologiczną.

Turystyka medyczna jest szansą dla rozwoju infrastruktury turystycznej, hoteli ośrodków uzdrowiskowych, dużych przedsiębiorstw oraz mniejszych podmiotów. Głównym problemem rozwoju turystyki medycznej w Polsce jest konkurencja - głównie ze strony Węgier i Słowacji, gdzie oferowane są tańsze usługi równie wysokiej jakości. Rozwój turystyki medycznej w Polsce jest uzależniony od marketingu głównie na rynkach zagranicznych, przez udział w konferencjach, wystawach branżowych i targach medycznych.

Możliwości wykorzystania transportu intermodalnego w obsłudze stref przemysłowych w Polsce

Possibilities of using intermodal transport in servicing industrial zones in Poland

Celem pracy było zbadanie rozmieszczenia współczesnych stref przemysłowych w stosunku do lokalizacji terminali intermodalnych (kontenerowych). Do analizowanych stref przemysłowych autor zaliczył specjalne strefy ekonomiczne (SSE) oraz parki przemysłowe i technologiczne. Przeanalizowano strukturę branżową poszczególnych SSE oraz zidentyfikowano zakłady na terenie podstref SSE i parków przemysłowych, które ze względu na profil i wielkość produkcji stanowią potencjalne źródło ładunków dla transportu intermodalnego.

Rozwój transportu intermodalnego, którego ważnym elementem są przewozy kolejowe ma kluczowe znaczenie w realizacji założeń europejskiej polityki transportowej zawartej w Białej Księdze Transportu. Na koniec 2015 r. w Polsce funkcjonowało 14 SSE z podstrefami w 421 gminach oraz 80 parków przemysłowych i technologicznych w 69 gminach, a także 38 terminali kontenerowych zlokalizowanych w 27 miastach. Na terenie 18 gmin działały zarówno terminale kontenerowe, jak i specjalne strefy ekonomiczne lub parki przemysłowe i technologiczne. Wiele stref, zwłaszcza w północno-wschodniej Polsce było pozbawionych dostępu do infrastruktury transportu intermodalnego.

Dostępność współczesnych stref przemysłowych do terminali intermodalnych była stosunkowo niewielka. Stanowiło to barierę w rozwoju transportu intermodalnego w Polsce oraz wraz ze znacznym rozproszaniem przemysłu wpływało na zwiększenie kosztów zewnętrznych transportu i jego negatywnego wpływu na środowisko.

PAWEŁ BREZDEŃ

Uniwersytet Wrocławski, Polska

Zmiany struktury przestrzennej innowacyjności polskiego przemysłu w latach 2005 – 2015

Changes in spatial structure of innovativeness of Polish industry in 2005 – 2015

W artykule podjęto problematykę zróżnicowania przestrzennego poziomu innowacyjności przemysłu w Polsce w układzie województw w latach 2005-2015.

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy jest uzależniony od poziomu innowacyjności przedsiębiorstw wprowadzających nowe, istotnie ulepszone produkty, zaawansowane technologie oraz doskonalsze systemy organizacji pracy. Wysoki poziom innowacyjności podmiotów przemysłowych ma także istotny wpływ na zwiększanie się przewagi konkurencyjnej całej gospodarki umożliwiając jej przede wszystkim efektywniejsze wykorzystanie posiadanych zasobów. Stanowią je, z punktu widzenia możliwości uzyskiwania długotrwałego wzrostu gospodarczego, endogeniczne źródła rozwoju oparte o wewnętrzny ludzki i materialny kapitał danej jednostki terytorialnej. Wzrost innowacyjności, a także efektywności gospodarki na różnych jej poziomach uzależniony jest od wielu uwarunkowań, m.in. wielkości i kierunków nakładów na badania i rozwój, działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach przemysłowych czy stopnia automatyzacji ich procesów produkcyjnych.

W artykule zaprezentowano zagadnienia dotyczące działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce w układzie regionalnym. Działalność innowacyjną zaprezentowano m.in. poprzez analizę udziału jednostek innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych oraz wielkości nakładów na działalność innowacyjną w przeliczeniu na innowacyjne przedsiębiorstwo. Dokonano także analizy przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem a także przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych przeznaczonych na eksport. Dopełnieniem charakterystyki innowacyjności przemysłu w poszczególnych województwach było określenie poziomu wyposażenia przedsiębiorstw przemysłowych w środki automatyzacji procesów produkcyjnych, co umożliwiło określenie stopnia zaawansowania technologicznego przemysłu w poszczególnych województwach w kraju.

W opracowaniu określono następnie zmiany w strukturze przestrzennej innowacyjności przemysłu w Polsce w latach 2005-2015 na podstawie miernika syntetycznego poprzez zastosowanie rachunku wektorowego. Omawiane analizy zaprezentowano na tle sytuacji badawczo-rozwojowej w Polsce i w poszczególnych województwach.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują na dość istotne zmiany jakie nastąpiły w badanym okresie w strukturze przestrzennej innowacyjności polskiego przemysłu.

PETER ČUKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Strategie rozwoju turystyki na Słowacji w ostatnich dwóch dekadach

Strategies for the development of tourism in Slovakia in the last two decades

Celem pracy jest analiza strategii rozwoju turystyki na Słowacji w ostatnich dwóch dekadach na tle historycznym oraz problemów jej wdrażania do praktyki. Możliwości wdrażania strategii w turystyce na Słowacji są ograniczane przez różne czynniki historyczne, przyrodnicze, ekonomiczne i polityczne. Oficjalny cel główny strategii rozwoju turystyki przedstawiony przez słowacki rząd do roku 2020 został zdefiniowany jako „zwiększenie konkurencyjności turystyki poprzez lepsze wykorzystanie potencjału w celu zrównoważenia różnic regionalnych i tworzenia nowych możliwości zatrudnienia”¹. Aby osiągnąć ten cel strategiczny, podjęto 34 zadania, które służą realizacji pięciu podstawowych celów szczegółowych:

1. wzmocnienie pozycji branży turystycznej w gospodarce narodowej,
2. zwiększenie atrakcyjności Słowacji jako miejsca docelowego dla turystów,
3. zwiększenie wielkości turystyki zagranicznej,
4. poprawa struktury zagranicznych turystów na Słowacji poprzez zmianę jakości świadczonych usług,
5. wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, szczególnie w regionach o dużym potencjale turystycznym.

Oprócz analizy propozycji przedstawionych w strategii rządu słowackiego i ich konsekwencji w referacie przedstawiono także własne propozycje działań w tym zakresie.

---

¹ Stratégia rozvoja cestovného ruchu do r. 2020. (2013) Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky. Sekcia cestovného ruchu Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky In.: <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=143964>

PAWEŁ CZAPLIŃSKI

Uniwersytet Szczeciński, Polska

Przemiany w polskim przemyśle przetwórstwa rybnego

Transformations of the Polish fish processing industry

Przemysł przetwórstwa rybnego od kilku lat jest uważany za jeden z najszybciej rozwijających się działów przemysłu spożywczego w Polsce. Odgrywa on również znaczącą rolę w zaopatrywaniu rynku UE w przetwory rybne. Istnieje jednak szereg zagrożeń dla jego dalszego funkcjonowania tkwiących zarówno w otoczeniu zewnętrznym (bliższym i dalszym) jak i otoczeniu wewnętrznym. Aktualne problemy krajowego przetwórstwa rybnego mają bardzo zróżnicowaną genezę. Istnieją takie jak np. problem zaopatrzenia w surowiec, który był sygnalizowany już przed akcesją do struktur UE, ale są również nowe problemy związane np. z niedoborem zasobów pracy, czy brakiem nowoczesnego wsparcia instytucjonalnego. Rozpoznane trudności należy postrzegać nie tylko w perspektywie krótko czy długoterminowej. Warto także dostrzegać ich wagę i wzajemne relacje, które mogą wzmacniać lub osłabiać wyniki działalności gospodarczej pojedynczych podmiotów lub całego sektora. Nie bez znaczenia jest również oddzielenie zjawisk epizodycznych i cyklicznych, które mogą zakłócać poprawną interpretację zwłaszcza trendów długookresowych.

Celem pracy jest identyfikacja podstawowych problemów związanych z działalnością krajowych przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego oraz próba określenia ich wpływu na podstawowe struktury przemysłu, w tym na strukturę produkcji, zatrudnienia, zbytu, stanu finansowego, a ostatecznie także na strukturę przestrzenną.

MARTA CZYŻEWSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

ARKADIUSZ LEWICKI

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Polska

Analiza zmian dynamiki innowacyjności gospodarek Europy z wykorzystaniem estymatorów z efektami losowymi i mieszanymi

The analysis of changes in innovation dynamics of European economies using estimators with random and mixed effects

Publikacja będzie prezentować analizę zmian dynamiki głównych wskaźników innowacyjności na przykładzie danych European Innovation Scoreboard za okres 2010-2016. Do analizy zastosowano narzędzia informatyczne, w których zostały zaimplementowane losowe i mieszane modele analizy zbiorów danych nierelacyjnych. Analiza pozwala dokonać pozycjonowania ujętych w indeksie European Innovation Scoreboard krajów Europy pod względem aktywności w prowadzeniu działalności badawczo-rozwojowej, procesie patentowania wynalazków oraz we wdrażaniu innowacji z uwzględnieniem różnic w pochodzeniu źródeł finansowania innowacji. Autorzy podejmują próbę oszacowania wartości nakładów na działalność B+R, intensywności zaangażowania przedsiębiorstw w działalność innowacyjną niezbędnych do osiągnięcia co najmniej średniego poziomu rozwoju gospodarczego liczonego dla krajów objętych indeksem EIS. Uzyskane wyniki będą mogły stanowić rekomendacje m.in. dla twórców polityki innowacyjnej decydujących o zakresie subsydiowania działalności innowacyjnej przez rządy państw. Prowadzone analizy pozwolą także rozróżnić między efektywnością nakładów na innowacje finansowanych przez państwo i przedsiębiorstwa, w tym małe i średnie.

ŁUKASZ DAMURSKI, JACEK PLUTA, JERZY ŁADYSZ,
MAGDALENA MAYER-WYDRA, AGNIESZKA KRIESEL,
WAWRZYNIEC ZIPSER
Politechnika Wroclawska, Polska

**Struktura potrzeb użytkowników lokalnych centrów
usługowych w różnych kontekstach osadniczych.
Studium porównawcze pl. I. L. Pereca we Wrocławiu
i Rynku w Siechnicach**

**The structure of users' needs in local service centres
in urban and suburban settlements.
Comparative study of I. L. Pereca Square in Wrocław
and Rynek in Siechnice (Poland)**

Celem pracy jest rozpoznanie codziennych potrzeb mieszkańców obszarów zurbanizowanych w Polsce oraz ocena możliwości ich zaspokojenia w lokalnych (osiedlowych) centrach usługowych, rozumianych jako wielofunkcyjne przestrzenie publiczne zapewniające dostęp do podstawowych usług, sprzyjające integracji społecznej i budowaniu tożsamości lokalnej mieszkańców. Mając na uwadze zróżnicowaną dynamikę rozwoju osadniczego kraju do badania wytypowano obszary reprezentujące różne formy przestrzenne obszarów zurbanizowanych: fragment dużego miasta i fragment miejscowości podmiejskiej. Badanie przeprowadzone metodą ankietową w czerwcu i lipcu 2017 r. na pl. I. L. Pereca we Wrocławiu i na Rynku w Siechnicach (łącznie 232 respondentów) pozwala określić hierarchię potrzeb użytkowników, praktyki ich zaspokajania oraz deficyty w zakresie usług. Zestawienie wyników dla społeczności lokalnych w mieście i na przedmieściach daje szeroki obraz relacji między sposobem zagospodarowania przestrzeni publicznych a codziennym funkcjonowaniem ich użytkowników w różnych kontekstach osadniczych. Praca potwierdza potrzebę tworzenia lokalnych centrów usługowych jako istotnego narzędzia w kształtowaniu jakości życia w obszarach zurbanizowanych i staje się przyczynkiem do wypracowania uniwersalnych rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych sprzyjających budowaniu silnych społeczności lokalnych w Polsce.

MAGDALENA DEJ, ŁUKASZ SYKAŁA, AGNIESZKA ŚWIGOST,
AGNIESZKA DOBOSZ

Institut Rozwoju Miast, Kraków, Polska

Polityka proinwestycyjna władz lokalnych. Zatorski przepis na sukces

Pro-investment policy of local government in Zator town and municipality

Celem pracy jest przedstawienie, w jaki sposób długofalowa, przemyślana i spójna polityka władz lokalnych doprowadzić może do osiągnięcia sukcesu społeczno-gospodarczego i trwałego rozwoju. Przedstawione zostaną działania proinwestycyjne podjęte przez władze lokalne małopolskiej gminy Zator, a także analiza historyczna zmian jakie zachodziły na jej terenie na przestrzeni ostatnich dwudziestu kilku lat, zarówno pod względem społecznym, gospodarczym jak i przestrzennym. Zidentyfikowane zostaną czynniki i mechanizmy sukcesu, które zdecydowały, że analizowany ośrodek zmienił swoją trajektorię rozwojową opartą głównie o funkcje rolnicze i hodowlę karpia oraz podstawowe usługi dla otaczającego obszaru i stał się ważnym ośrodkiem gospodarczym w skali ponadlokalnej – miejscem lokalizacji dynamicznie rozwijającej się strefy inwestycyjnej, liderem w dziedzinie pozyskiwania środków UE i współpracy z sąsiednimi samorządami oraz jednym z ważniejszych centrów rozrywkowych na mapie województwa małopolskiego i kraju. Analiza poprzedzona zostanie prezentacją szerszego tła dla wszystkich miast w Polsce w zakresie prowadzonej przez władze lokalne polityki proinwestycyjnej, a zwłaszcza skali tworzenia stref inwestycyjnych oraz podstawowych mierników dotyczących ich funkcjonowania.

Artykuł stanowi prezentację wyników badań własnych autorów. Składają się na nie: badanie kwestionariuszowe skierowane do wszystkich miast w Polsce na temat funkcjonowania stref inwestycyjnych i prowadzonej polityki proinwestycyjnej, a także studium przypadku Zatora, obejmujące między innymi pogłębione wywiady z przedstawicielami lokalnych władz samorządowych, inwestorów, pracowników lokalnych instytucji oraz kwerendę materiałów prasowych z okresu objętego analizą.

NIKI DERLUKIEWICZ, ANNA MEMPEL-ŚNIEŻYK

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

TOMASZ PILEWICZ

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska

MAŁGORZATA ZDON-KORZENIOWSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Oferta inwestycyjna jako wyraz marketingowej orientacji samorządów lokalnych w Polsce w kontekście ich atrakcyjności inwestycyjnej

Investment offer as an expression of marketing orientation of polish local governments in the context of their investment attractiveness

Marketingowa koncepcja funkcjonowania jednostek terytorialnych jest wspólnie konceptem dobrze znanym, zarówno w literaturze przedmiotu, jak i praktyce jednostek terytorialnych. Wyrazem marketingowego sposobu myślenia i aktywności są między innymi działania podejmowane przez samorządy lokalne w zakresie kształtowania ich oferty terytorialnej, które są zróżnicowane zarówno pod względem intensywności, jak i zakresu. W przeprowadzonych badaniach skoncentrowano się na terytorialnej ofercie inwestycyjnej (w żargonie marketingu terytorialnego określanej również jako inwestycyjny subprodukt terytorialny) polskich gmin (NUTS V) oraz działaniach podejmowanych przez samorządy gminne jako podmiotach mających największe realne możliwości kształtowania tej oferty.

Celem głównym przeprowadzonych badań była eksploracja zjawiska orientacji marketingowej (OM) i oferty inwestycyjnej (OI) w praktyce polskich samorządów terytorialnych, a następnie próba powiązania podejmowanych działań z potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną (PAI) badanych gmin.

Zawarte w niniejszym artykule wnioski opierają się na badaniach przeprowadzonych na próbie losowej 277 polskich gmin z wykorzystaniem trzech metod badawczych: audytu stron internetowych badanych gmin, tajemniczego interesariusza oraz ankiety elektronicznej przesłanej do przedstawicieli administracji badanych samorządów gminnych. Zidentyfikowane w ramach badań działania samorządów w zakresie ich aktywności marketingowej i oferty inwestycyjnej

przeanalizowano w kontekście ich atrakcyjności inwestycyjnej określonej przez wskaźnik PAI. Omawiany wskaźnik został opracowany przez zespół badawczy w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, a metodologia jego obliczania została dokładnie opisana w literaturze przedmiotu (zob. Godlewska-Majkowska, 2011, 2013).

Literatura:

- Godlewska-Majkowska H. (eds.). (2011). *Atrakcyjność inwestycyjna a przedsiębiorczość regionalna w Polsce [Investment attractiveness and regional entrepreneurship in Poland]*. Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- Godlewska-Majkowska H. (eds.). (2013). *Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej [Investment attractiveness of Polish regions in European Union]*. Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

PIOTR DOLNICKI

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

ŁUKASZ GAWOR

Politechnika Śląska, Gliwice, Polska

Rozwój turystyki w Arktyce z uwzględnieniem uregulowań prawnych i ochrony środowiska

Arctic tourism development with regard to legal regulations and environ-mental protection

The developing branch of services which constitutes tourism has become an important sector in the shaping of the budget of numerous countries worldwide. The significance of the tourism in polar regions is growing yearly. Global climatic changes enable new possibilities of visiting remote places with severe climate conditions. World-wide climatic warming is particularly intense in the Arctic, where mean temperatures have recently risen twice as fast as in the rest of the world. Reduced sea ice cover for longer periods of time is facilitating tourist access and extending visitor seasons.

About 40,000 tourists visit Svalbard yearly, and a comprehensive set of regulations was recently developed to protect the wilderness there from negative impacts of tourism. In the paper there are presented legal regulations connected with organization of tourist trips in the Arctic, exemplified on Svalbard area. There are described legal regulations that concern cruise operators. There are also discussed challenges of tourism in other polar regions, exemplified on Northwest Passage, a historical challenge for many sailors and Russian Arctic tourism development. The issues of economic benefits, environmental protection and connections between tourism and climatic conditions are presented. There is also a focus on weather favouring of tourists in the Arctic.

JOANNA DOMINIAK

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Polska

Nowoczesne usługi w Polsce – ujęcie regionalne

Modern services in Poland – regional approach

Działalność usługowa będąca istotną częścią współczesnej gospodarki nieustannie podlega zmianom. Zmiany te uwarunkowane są procesami ekonomicznymi będącymi skutkiem między innymi postępu technologicznego, nasilającego się procesu globalizacji i zwiększającej się konkurencyjności. Zgodnie z teoriami działalności usługowej coraz większego znaczenia nabierają usługi wyspecjalizowane, zatrudniające pracowników o wysokich kwalifikacjach zawodowych, wśród nich dynamicznie rozwijające się usługi o wysokim nasyceniu wiedzą. W literaturze określane są one także jako usługi nowoczesne. Przyjmuje się, że rola usług nowoczesnych, a więc usług opartych na wiedzy, które charakteryzują się dynamicznym rozwojem, wzrasta w dobie rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Poziom ich rozwoju jest w dużym stopniu uzależniony od poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Celem artykułu jest charakterystyka nowoczesnych usług w Polsce w ujęciu regionalnym. Pierwsza jego część poświęcona jest ustaleniom terminologicznym związanym z usługami nowoczesnymi, natomiast druga stanowi empiryczną analizę poziomu ich rozwoju w 2015 roku w układzie głównych grup nowoczesnych usług. W celu klasyfikacji województw zastosowano analizę skupień.

IRENEUSZ DRABIK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Istota i motywy podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w strategii przedsiębiorstwa

Situation and motives of foreign direct investments in the strategy of the enterprise

Celem artykułu jest przedstawienie istoty i motywów podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) jako najbardziej zaawansowanej formy internacjonalizacji i strategii międzynarodowego rozwoju przedsiębiorstwa. BIZ charakteryzują się występowaniem wielu zalet w porównaniu z innymi formami i strategiami wymagającymi mniejszego zaangażowania zasobów. Podstawową zaletą wydaje się zapewnienie przedsiębiorstwu (inwestorowi) wysokiego stopnia kontroli nad realizowanym przedsięwzięciem, a także możliwość lepszej koordynacji działalności w wymiarze międzynarodowym. Posiadanie filii na rynku zagranicznym sprzyja długotrwałej i skutecznej penetracji tego rynku: ułatwia adaptację do lokalnych wymagań, zapewnia szybkie i bardziej niezawodne zaopatrzenie rynku, sprzyja świadczeniu usług posprzedażnych na odpowiednim poziomie. Zalety odnoszą się również do możliwości obniżenia kosztów działalności (np. uniknięcie niektórych kosztów transakcyjnych oraz kosztów monitorowania i nadzoru nad niezależnymi partnerami). Ważny jest wreszcie dostęp do tańszych lokalnych czynników produkcji.

Z drugiej strony, to właśnie zaangażowanie dużych zasobów powoduje większe ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej na rynkach zagranicznych w formie BIZ. Wspomnieć trzeba o występowaniu ryzyka politycznego towarzyszącego realizacji BIZ. Możliwe jest również występowanie problemów kadrowych, których przyczynę stanowi luka kulturowa między krajem macierzystym inwestora a krajem goszczącym.

Zalety i wady związane z realizacją BIZ zostaną omówione w oparciu o krytyczną analizę dostępnej literatury przedmiotu z zakresu zarządzania międzynarodowego. Jeśli chodzi o motywy BIZ, czyli przyczyny wchodzenia przedsiębiorstwa na rynki zagraniczne z wykorzystaniem tej formy internacjonalizacji, to ich identyfikacja i charakterystyka odbędzie się z wykorzystaniem literatury przedmiotu oraz wyników badań empirycznych prowadzonych w tym zakresie przez różne instytucje wśród inwestorów zagranicznych.

BEATA FITA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

MONIKA PĘKALSKA

Uniwersytet Warszawski, Polska

PAWEŁ BARTOSZCZUK

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska

Baza wiedzy o regionie: zbiory danych przestrzennych i usługi sieciowe

The knowledge of the region: spatial data sets and network services

Artykuł dotyczy potrzeby monitorowania oraz udostępnianiu informacji o zjawiskach społeczno-gospodarczych i przestrzennych w Polsce, w tym bazy wiedzy o regionie, która jest w różnorodnej formie udostępnia (ze zbiorami danych przestrzennych i bez) i rozproszona.

Informacja o zasobach przestrzeni ma wymiar wielofunkcyjny, ale przede wszystkim wpływa na decyzje podmiotów publicznych, gospodarczych i obywateli.

Autorzy artykułu prezentują wstępne wyniki badań jakościowych podjętych we wrześniu 2016 r. dotyczących metod podejścia do monitorowania rzeczywistych zmian społeczno-gospodarczych i przestrzennych oraz udostępniania ich wszystkim ww. podmiotom. Badania rozpoczęto od wywiadów przeprowadzonych w Regionalnych Obserwatoriach Terytorialnych oraz analizy portali ROT, które prezentują analizy, raporty, udostępniają różne bazy danych. Pomimo, że prezentowane analizy dotyczą zjawisk przestrzennych to nie są udostępniane (poza opracowaniami analitycznymi) zbiory danych przestrzennych.

Wstępne wyniki badania ankietowego skierowanego w 2017 r. do urzędów marszałkowskich wskazują na możliwości technologiczne i organizacyjne publikowania nowych zbiorów danych przestrzennych pod warunkiem dostosowania ich do wymagań Regionalnych Infrastruktur Informacji Przestrzennej (opisane zbiory danych z georeferencją) oraz przygotowania mechanizmów prawnych²;

---

² Mógłby to być obowiązek nadawania georeferencji we wszystkich rejestrach decyzji lokalizacyjnych warunkujących zagospodarowanie przestrzenne, a następnie traktowania ich jako „zbiorów lokalizacji”

Regionalne IIP realizują cele ustawowe udostępniania publicznej informacji przestrzennej oraz innych zbiorów danych publicznych posiadających informację o lokalizacji przestrzennej. W jednym z urzędów marszałkowskich pomimo, że ze względu na brak podstaw prawnych zrezygnowano z funkcji „udostępniania przestrzennych rejestrów/map lokalizacji decyzji” IIP, stwierdzono, że udostępnianie ich w usługach sieciowych ułatwiłyby proces uzgadniania i opiniowania.

Propozycja jednolitej struktury udostępniania Bazy wiedzy o regionie na każdym portalu Urzędów Marszałkowskich wymaga badań empirycznych i dyskusji z praktykami. Zaprezentowano stanowisko urbanisty, autora opracowań planistycznych/technika GIS.

Tematyka badań odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczne. Rada Infrastruktury Informacji Przestrzennej³ 11 września 2017 dokonując przeglądu stanu IIP między innymi zwróciła uwagę na kwestie związane z koniecznością udostępniania większej liczby usług sieciowych w obszarze zbiorów danych przestrzennych dotyczących ochrony środowiska oraz konwersji rozwiązań klasycznych (plików pdf) do postaci tych usług. Podkreślono, że tworzenie INSPIRE w Polsce to szereg działań, które mają przyczynić się do rozwoju kraju oraz sfery działalności publicznej i biznesowej. Jako jeden z najważniejszych obszarów priorytetowe uznano zagospodarowanie przestrzenne.

---

³ <http://www.radaiip.gov.pl/rada/posiedzenia/posiedzenie-w-dniu-11-wrzesnia-2017>

Różnorodność pokoleniowa zasobów pracy w polskich regionach

The generation diversity of labour forces in polish regions

Celem artykułu jest identyfikacja różnorodności pokoleniowej i jego zróżnicowania przestrzennego, a także wskazanie tendencji przestrzennych w rozwoju różnorodności pokoleniowej w latach 2004-2016. Postawiono następujące założenia:

Założenie 1 – w każdym państwie istnieją nieco odmienne pokolenia demograficzne, tworzące się wskutek niejednakowej w czasie i przestrzeni absorpcji innowacji technologicznych. Dlatego podział na pokolenia X, Y i inne nie powinien być stosowany sztywno.

Założenie 2 – w każdym państwie współistnieją regiony, o odmiennej różnorodności pokoleniowej, co jest wyznaczone strukturą demograficzną oraz otwartością poszczególnych regionów na innowacje.

Założenie 3 – w przestrzeni danego państwa rozwija się srebrna gospodarka, charakteryzująca się większościowym udziałem pokoleń najtrudniej przyjmujących innowacje i zarazem najstarszych - generalizując można uznać, że to pokolenie 65 plus.

Założenie 4 – w przestrzeni danego państwa może rozwijać się gospodarka wschodząca oparta na najnowszych innowacjach, tworząca nisze rynkowe dla przyszłych wynalazków i innowacji. Tę gospodarkę tworzą najmłodsze grupy wiekowe aktywne zawodowo (15 lat -24 lata).

Założenie 5 – w przestrzeni danego państwa oba typy gospodarki mogą rozwijać się z różną prędkością, co jest uzależnione od struktury demograficznej, szczególnie proporcji pomiędzy liczbą ludności w wieku poprodukcyjnym i liczbą ludności w wieku przedprodukcyjnym (opisuje tę relację wskaźnik obciążenia demograficznego).

Za pomocą powyższych założeń zostanie dowiedziona teza, że istnieje związek pomiędzy różnorodnością pokoleniową regionów a długookresowymi zmianami struktury demograficznej ludności. Można nimi zarządzać stosując instrumenty polityki społeczno-ekonomicznej oraz wzmacniając dialog między-pokoleniowy w zakładach pracy.

ANNA GOLEJEWSKA
Uniwersytet Gdański, Polska

Polskie podregiony metropolitalne i niemetropolitalne – różnice w poziomie innowacyjności

Polish metropolitan and non-metropolitan sub-regions – differences in innovativeness

Innovation is a crucial determinant of the market opportunities of companies. The phenomenon of innovation has been studied at the company, regional and national levels. The impact of external regional factors on companies' innovativeness differs in metropolitan and non-metropolitan regions. However, based on the findings of some empirical studies, a positive relationship between metropolitan regions and innovation is not obvious.

The aim of this paper is to examine disproportions in the innovativeness of enterprises in 72 Polish NUTS3 sub-regions in 2010-2014. Particular attention has been devoted to differences between metropolitan and non-metropolitan sub-regions. The analysis is based on the unpublished regional data of the Polish Central Statistical Office (GUS) covering the following variables: internal expenditure on research and development, the share of enterprises having incurred outlays for innovative activities, the share of enterprises implementing process or product innovations, the share of companies collaborating in the field of innovation and the share of new or modernised products in total production sold in industrial companies. This study covers industrial enterprises employing a staff of over 49. The data has been extracted from innovation statements in industry (PNT-02). The research methods applied in the study include emultidimensional comparative analysis methods, the principal component analysis, and the hierarchical Ward's method.

The results show that the NUTS2 regions in Poland are internally diversified as regards innovativeness. An increase in intra-regional variation has been observed in three metropolitan regions: Malopolskie, Mazowieckie and Wielkopolskie, as well as one non-metropolitan region: Lubelskie. The analysis confirmed the lack of statistically significant differences between metropolitan and non-metropolitan sub-regions. In the case of metropolitan sub-regions, the group of least innovative entities was dominated by the sub-regions of the Pomorskie Voivodship. Further research based on company level data is still needed.

ANATOL JAKOBSON

Irkutsk State Transport University, Irkutsk, Russia

NATALIA BATCIUN

Irkutsk Research Technical University, Irkutsk, Russia

Tourism as a post-industrial sector and its development potential in the Irkutsk region

The strategic development of the national economy in Russia should mean transforming the country into a modern post-industrial state. In a country as large as Russia, this can be done only if its regional variety is taken into account. Such approach is aimed at the differentiated development of regions and increasing their role in Russia's economy. One direction of post-industrial development is the touristic specialisation. As for developing the sphere of tourism in the Irkutsk region, this idea has been discussed for decades. This is quite understandable, as the long specialisation in raw materials and their primary processing has created a strong dependence of the socio-economic situation in the area as concerns the raw materials markets. The choice of orientation towards the touristic sphere considers its strengths, along with the purpose of their transfer to competitive advantages. In "The strategy of the socio-economic development of the Irkutsk region for the period until 2030" it is noted that the area, by 2030, will be able to accept about 5 million tourists per year. But the development of the tourism industry can have some positive perspectives only when based on developed infrastructure.

At present, the tourism sector contributes just 0.6 % of the regional gross product, while for Russia this index is about 2%, and the world average is about 10%. Does the Irkutsk region have the potential to develop a tourism sector? The territory is sparsely populated but this fact can play a positive role. National parks, which are typical (both factually and potentially) for the region, cannot exist in the vacuum, while they are most effective in conserving the endemic representatives of flora and fauna. In total, about 80 objects are listed as memorial sites of nature of federal importance, and Baikal is included on the UNESCO World heritage list. The region features the greatest artesian basin of mineral waters in the world (2,700 km³), in the watersheds of Angara and Lena. Besides natural objects, the city of Irkutsk is a place of touristic interest in itself. Situated conveniently at the halfway point between Moscow and Vladivostok, near Baikal (60 km), it also lies on the road to Mongolia and China, serving as a transit centre for foreign tourists. The city features many historical, cultural and architec-

tural memorial sites. These include old wooden houses, churches, and the palaces of local merchants. Deserving special mention are the sites commemorating Polish political exiles, including two churches. Irkutsk is also a centre of Buryat (Buddhist and shamanistic), Tatar (Muslim) and Jewish culture. Many objects of interest are located around Irkutsk. These include not only Baikal, but also the young city of Angarsk, with its original architecture and museums, the Polish village of Wierszyna, Buryat settlements, etc.

According to the data of the Centre of information communications, “Rating”, and the magazine *Otdykh v Rossii* (“Recreation in Russia”), the Irkutsk region ranks number 15 in the rating of tourist attractiveness among the regions of the Russian Federation (2016). The share of foreign tourists visiting the region has increased by about 30% in the last five years with, predominantly, tourists from China. In first nine months of 2017, the region was visited by about 25 thousand guests from China. Partly, the rise in the number of Chinese tourists is connected to the introduction of the visa-free regime. In second place are tourists from South Korea, followed by Germany, France, USA, Mongolia, Switzerland, Japan and Great Britain. At present, measures are being taken to develop the Irkutsk brand, positioning the city from the point of view of the development of tourism. The British company INSTID (Institute of identity) is involved in this work, and is expected to present its project by the end of 2017.

MICHAŁ JASIŃSKI

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska

Nasylenie gospodarki turystyką a poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego w małych państwach wyspiarskich

Economy saturation with tourism vs. the level of Socio-economic development in small detached states

Uwarunkowania przyrodnicze małych (rozwijających się) państw wyspiarskich (Small Island Developing States – SIDS) w znacznym stopniu ograniczają możliwości rozwoju społeczno-ekonomicznego, w tym szczególnie sektora usług turystycznych. Rozwój gospodarki turystycznej, ze względu na niski próg nasycenia gospodarki turystyką w SIDS uniemożliwia jej ekstensywny rozwój.

Przedmiotem artykułu będzie analiza stopnia nasycenia gospodarki turystyką (sektorem usług turystycznych) oraz poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego w 29 SIDS. Stopień nasycenia gospodarki w poszczególnych SIDS przez turystykę zostanie wyznaczony w oparciu o wskaźnik nasycenia gospodarki turystyką (Tourism Penetration Index - TPI). Poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego zostanie wyznaczony w oparciu o wskaźniki rozwoju społecznego (Human Development Index - HDI) oraz zamożności (dochód narodowy na osobę).

Celem analizy będzie próba odpowiedzi na pytanie: czy w państwach o wysokim stopniu nasycenia gospodarki przez turystykę nastąpił progres rozwoju społecznego i zamożności - czy państwa, w których przestrzeń turystyczna jest dojrzała osiągnęły wyższy poziom rozwoju, czy ujmując to w szerszym kontekście czy turystyka przyczyniła się do pobudzenia nie tylko wzrostu, ale również poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego.

PAWEŁ KASPROWICZ

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska

Wykorzystanie technologii teleinformatycznej w sektorze publicznym jako czynnik wpływający na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Usage of ICT in a public sector as the factor affecting companies performance

Rosnąca rola technologii teleinformatycznych (ang. ICT - Information and Communication Technologies) nie pozostaje bez wpływu na środowisko społeczno-ekonomiczne. Upowszechnienie się narzędzi informatycznych wpływa na oczekiwania podmiotów gospodarczych dotyczące sposobu obsługi ze strony organów administracji publicznej, natomiast stosowane przez nie rozwiązania informatyczne i ich wykorzystanie stwarza potencjał do poprawy relacji na linii przedsiębiorstwa – administracja publiczna, jak również zwiększenia ich efektywności. Brak działań w tym zakresie po stronie organów publicznych oraz niedostosowanie ich struktury, organizacji i sposobu funkcjonowania do zmieniających się standardów po stronie podmiotów prywatnych stwarza zagrożenie pojawienia się dodatkowych kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw oraz zwiększenia się już istniejących. Negatywne zjawiska tego typu mogą ulegać zwiększeniu wraz z potencjalnie zwiększającą się luką między standardami funkcjonowania podmiotów prywatnych oraz publicznych. Wysokie tempo zmian i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w zakresie nowych technologii informacyjnych stwarza wyzwanie dla podmiotów publicznych, często charakteryzujących się mniejszą elastycznością oraz motywacją do bieżącego śledzenia i implementowania innowacyjnych rozwiązań w porównaniu z podmiotami prywatnymi. Luka tego typu prowadzić może do niedopasowań w funkcjonowaniu obu rodzajów podmiotów w gospodarce, utrudnionej wymiany informacji, hamowania rozwoju opartego na wiedzy. Zjawisko to autor opisuje z wykorzystaniem metodyki i terminologii Nowej Ekonomii Instytucjonalnej, tj. z wykorzystaniem Teorii Kosztów Transakcyjnych oraz Instytucji. Bazując na literaturze przedmiotu identyfikowane są potencjalne koszty transakcyjne wynikające z tak zdefiniowanej „luki”, a w oparciu o dane empiryczne dotyczące komunikacji drogą elektroniczną samorządów na poziomie gminnym z przedsiębiorcami prezentowane są odniesienia do bieżącej sytuacji w polskich samorządach

w zakresie ich gotowości do oferowania usług z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych. Zbiór wykorzystanych danych jest wynikiem prac prowadzonych w Studenckim Kole Naukowym Przedsiębiorczości i Analiz Regionalnych Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie z wykorzystaniem metody audytu elektronicznego oficjalnych witryn internetowych oraz metody tajemniczego klienta. Zakres badanych gmin stanowił każdego roku ponad 600 jednostek, wśród gmin charakteryzujących się najwyższą potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną.

DARIUSZ KLIMEK
Politechnika Łódzka, Polska

Zmiany strukturalne w polskim przemyśle zbrojeniowym w warunkach transformacji gospodarczej

Structural changes in Polish Arms Industry in the context of economic transformation

Artykuł jest próbą analizy zmian strukturalnych w przemysłowym potencjale obronnym w Polsce na tle zmian jakie zachodziły w przemyśle zbrojeniowym innych krajów. Punktem wyjścia jest identyfikacja struktury przemysłu w latach 80. W okresie tym ponad 150 polskich firm rozlokowanych w Polsce południowo-wschodniej i centralnej posiadało status przedsiębiorstwa przemysłu obronnego i lotniczego. Przemysł ten nieomal w całości zajmował się wytwarzaniem wyrobów specjalnych dla liczącej ponad czterysta tysięcy żołnierzy armii polskiej, był też zaliczany do wiodących przemysłów w zakresie wartości eksportu. Szczytowe zdolności wytwórcze, krajowe zakłady zbrojeniowe osiągnęły w latach 1985 – 1988, produkowały większość systemów uzbrojenia używanego w Wojsku Polskim i zapewniały uzbrojenie dla armii w kilkunastu krajach.

Podstawowym celem autora artykułu jest identyfikacja uwarunkowań jakie wpływały na sytuację w tym przemyśle na świecie i w Polsce od początku okresu transformacji oraz skutków wynikających z tych uwarunkowań w zakresie: układu przestrzennego przemysłu, struktury zarządzania przemysłem i struktury własności, zatrudnienia, poziomu innowacyjności, rodzajów wytwarzanych produktów i kierunków eksportu.

Podstawową metodą badawczą była analiza dokumentów. Obok istniejących źródeł piśmienniczych, w znacznym zakresie wykorzystano także niepublikowane do tej pory dokumenty, co zwiększa oryginalność opracowania.

Podstawowe wnioski są następujące: 1) z uwagi na to, że był to przemysł chroniony w pewnym zakresie przez Państwo, zmiany w układzie przestrzennym w okresie transformacji były mniejsze w stosunku do innych przemysłów, choć sam potencjał produkcyjny zmniejszył się w tym okresie kilkukrotnie; 2) z uwagi na utratę tradycyjnych rynków zbytu za granicą i ograniczone krajowe zamówienia z polskiej armii, przemysł ten w okresie transformacji przestawił znaczną część posiadanych zdolności produkcyjnych na produkcję cywilną, niestety odwrócenie sytuacji jest w zasadzie niemożliwe i wymaga budowy nowych zdolności niemal od podstaw; 3) w okresie transformacji, do tradycyjnych przedsię-

biorstw tego przemysłu, dołączyły prywatne podmioty, szczególnie w sektorze elektroniki; 4) kluczowe znaczenie dla zwiększania innowacyjności tego sektora ma jego częściowa prywatyzacja z udziałem wiodących firm tej branży na świecie oraz inwestycje zagraniczne, w dużej mierze realizowane w związku z tzw. ustawą offsetową.

PIOTR KOCISZEWSKI

Uniwersytet Warszawski, Polska

Funkcjonowanie biur podróży – organizatorów turystyki w ujęciu przestrzennym

Functioning of travel agencies – touroperators in spatial terms

Postępująca złożoność i atomizacja potrzeb potencjalnych klientów na rynku usług turystycznych wywierają istotny wpływ na sektor podaży. A. Panasiuk (2014, s. 69), identyfikując grupy podmiotów tworzące instytucjonalnie sferę podaży na rynku turystycznym, wymienia podmioty polityki turystycznej oraz świadczeniodawców, wśród których istotną rolę odgrywają biura podróży – organizatorzy turystyki.

Mimo, że w literaturze przedmiotu ostatnich lat pojawia się coraz więcej opracowań dotyczących biur podróży to ich zakres tematyczny pozostaje ograniczony. Skupiają się one przede wszystkim na podejściu prawnym, ekonomicznym, marketingowym, a brakuje w nich odniesienia do równie ważnych aspektów przestrzennych.

Głównym celem realizowanego procesu badawczego jest zatem weryfikacja – czy w obliczu dynamicznie postępującej cyfryzacji sektora usług realna lokalizacja siedziby biura odgrywa istotne znaczenie? Łączy się to z identyfikacją charakteru funkcjonowania poszczególnych podmiotów w różnych skalach odniesienia – dzielnicy, miasta, regionu (powiatu / województwa), ale także próbą określenia ich znaczenia i zależności w danej przestrzeni.

Wystąpienie konferencyjne będzie podzielone na część teoretyczną i praktyczną. W pierwszej z nich podsumowane zostaną studia literaturowe, odnoszące się do m.in. złożoności pojęcia biuro podróży, jak również prawidłowości dotyczących lokalizacji i rozmieszczenia podmiotów w sektorze usług, szczególnie w turystyce. W ramach egzemplifikacji rozważań przywołane zostaną wyniki wstępnych badań dotyczących konkretnej przestrzeni geograficznej – w tym przypadku Warszawy i województwa mazowieckiego. W toku procesu badawczego dokonana zostanie inwentaryzacja biur podróży – organizatorów turystyki na podstawie danych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych oraz zestawienie ich z realnym funkcjonowaniem poszczególnych podmiotów. Kluczowym krokiem tego etapu będzie

również weryfikacja konkretnej lokalizacji biur podróży i na tej podstawie identyfikacja zależności przestrzennych w ich funkcjonowaniu.

Literatura:

Panasiuk A., 2014, *Rynek turystyczny. Studium strukturalne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa

YURY KOVALEV

Ural Federal University, Yekaterinburg, Russia

Civil society's innovations in the processes of coevolution of regional systems

The concept of complex adaptive systems has contributed significantly to the development of geographical research methods. According to this concept, a region is an open, multi-level, and non-linear system. The structure of a region is made up of such functional subsystems as economy, politics, society and natural environment. A region is an evolving system since the development of some of its elements either directly or indirectly affects the functions of the remaining ones. Since the industrial revolution, the development of regional economies has contradicted the evolution of the natural subsystems of the territory. But, like any adaptive system, regions are characterised by self-organisation, self-development, emergence and resilience processes. The modern transformation of regions towards a greener economy reflects the up-to-date adaptive system of the territory. Technological innovations in resource and energy conservation, as well as mobility and energy production, are intended to equalise the development of the anthropogenic and socio-economic aspects of regions. In Russia, along with the concepts of the green economy “from above”, an important role in the co-evolution of subsystems of the territories belongs to civil society. Innovative social activities of this kind can be illustrated using the examples of a network of environmental settlements focused on bio-products and a sustainable way of life, as well as alternative economic and cultural structures in cities and former industrial areas. The emergence principle of the regional system gives hope that these small-scale changes at the level of civil society in the region will facilitate the radical transformation of all its structures towards the paradigm of sustainability.

KATARZYNA KOWALSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Transfer norm i standardów CSR w ramach współpracy międzynarodowych korporacji z lokalnymi firmami kraju przyjmującego

Transfer of norms and CSR standards in the framework of international corporate cooperation with local companies from the hosting country

W dobie globalizacji rozwój firm w dużej mierze zależy od ich zdolności do internacjonalizacji, jak również od umiejętności nawiązywania trwałych relacji współpracy z firmami kraju przyjmującego. Współpraca ta, może mieć charakter powiązań pionowych z dostawcami i odbiorcami, a także poziomych w ramach sojuszy strategicznych.

Rosnąca świadomość społeczna i chęć wywierania coraz większej presji na firmy, sprawia, że w warunkach złożonych i wydłużonych sieci powiązań, zarządzanie ryzykiem reputacyjnym staje się kluczowym elementem strategii rozwoju firmy i w praktyce oznacza konieczność określenia społecznych zobowiązań za czyny własne i cudze podmiotów gospodarczych.

Uwzględnianie w decyzjach szeroko rozumianych skutków oddziaływania firmy na otoczenie, wynika z konieczności dostosowania się do nowych realiów konkurencji na rynku i wymaga umiejętnego zarządzania relacjami z partnerami, w tym systematycznej kontroli realizacji standardów wyznaczonych przez zlecniodawców określonych usług.

Celem niniejszego artykułu jest prezentacja norm i standardów CSR wykorzystywanych w relacjach współpracy między przedsiębiorstwami, jak również ocena ich roli w promowaniu działań społecznie odpowiedzialnych w biznesie.

Kredyt bankowy jako podstawa zewnętrznego finansowania podmiotów gospodarczych sektora usług

Bank credit as a basis for external financing of business entities in the service sector

Artykuł podejmuje problematykę finansowania przedsięwzięć z sektora usług. Od kilkadziesiąt lat kredyty bankowe stanowią jedno z najważniejszych zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstw. Obok kapitału własnego będącego podstawowym i jednocześnie głównym finansowaniem, to właśnie środki pochodzące z udzielanych przez banki kredytów pomagają zrealizować przedsięwzięcia przedsiębiorstw na terytorium Polski. Warty podkreślenia jest fakt oceny sytuacji finansowej podmiotów ubiegających się o środki pieniężne od banków. W opracowaniu zostały przedstawione najważniejsze dane ukazujące w jak dużym stopniu przedsiębiorstwa usługowe sięgają po zewnętrzne źródła finansowania oraz jakie miejsce w tej strukturze zajmują kredyty bankowe.

Celem artykułu jest próba oceny istotności i znaczenia środków pochodzących z kredytów i pożyczek bankowych na rozwój w sektorze usług. W artykule podjęto także próbę określenia najważniejszych zasad, którymi kierują się banki w ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa ubiegającego się o finansowanie.

Z przeprowadzonej analizy danych empirycznych należy stwierdzić, iż kredyty bankowe obok kapitałów własnych stanowią główne i jednocześnie najpopularniejsze źródło finansowania realizowanych inwestycji. Mimo coraz większej oferty alternatywnych form finansowania, w dalszym ciągu to środki pochodzące od banków stanowią najczęstszą formę wspomagania przedsiębiorstw.

ANITA KULAWIAK

Uniwersytet Łódzki, Polska

KAROLINA SMĘTKIEWICZ, TOMASZ RACHWAŁ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Wpływ inwestycji infrastrukturalnych, przemysłowych i budownictwa mieszkaniowego na rozwój układów lokalnych i regionalnych na przykładzie gminy Uniejów w województwie łódzkim

The impact of infrastructure, industrial and housing investments on the development of local and regional systems on the example of the Uniejów commune in the Łódź Region (Poland)

Przedmiotem artykułu są inwestycje w rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i zdrowotnej, a także inwestycje produkcyjne oraz mieszkaniowe, które zostały zrealizowane w latach 2007-2017 na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Uniejów w województwie łódzkim i ich oddziaływanie na rozwój lokalny i regionalny. Punktem wyjścia w prowadzonych badaniach była identyfikacja czynników lokalizacji inwestycji (zarówno samorządowych, jak i prywatnych) w Uniejowie w celu poznania mechanizmów decyzji lokalizacyjnych i motywów działań przedsiębiorców, którzy w analizowanym okresie czasu zrealizowali inwestycje na terenie gminy. Głównym celem badań jest określenie wpływu inwestycji na rozwój lokalny i regionalny w wymiarze społeczno-gospodarczym i przestrzenno-funkcjonalnym.

W celu osiągnięcia powyższych zamierzeń badawczych zastosowano następujące metody: wywiad pogłębiony z przedsiębiorcami, analiza informacji i danych źródłowych pozyskanych z baz danych statystycznych, bezpośrednio od przedsiębiorców oraz z Urzędu Miasta i Gminy. W celu zobrazowania efektów rozwoju przedsiębiorstw na terenie gminy Uniejów wzięto pod uwagę dane dotyczące poszczególnych inwestycji, jak również dane wskazujące na ich wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą gminy (m.in. zmiany liczby przedsiębiorców wg sektorów PKD, stopy bezrobocia, dochody podatkowe od inwestorów do budżetu gminy, powiązania inwestorów z regionem).

Wyniki badań wskazują, że przemiany społeczno-gospodarcze zaobserwowane w gminie Uniejów zostały zainicjowane od 2001 r. dzięki wykorzystaniu wody geotermalnej do celów ciepłowniczych, balneoterapeutycznych i rekreacyjnych. Działalność ta doprowadziła niegdyś ubogą gminę miejsko-wiejską o charakterze głównie rolniczym z małym miastem Uniejów do widocznego rozwoju infrastruktury turystycznej (od 2007 r.) oraz do osiągnięcia przez miasto i okoliczne sołectwa statusu uzdrowiska (w 2012 r.), co wpłynęło na zmiany udziału zatrudnienia mieszkańców w sektorze rolniczym na rzecz sektora usług.

Walory przyrodnicze, atrakcyjność turystyczna i gospodarcza gminy, jej rozwój społeczno-gospodarczy, przyjazna atmosfera inwestycyjna, w tym przychylność władz samorządowych oraz aktywność społeczna są tymi czynnikami, które decydują o wyborze lokalizacji inwestycji, a także odgrywały i nadal odgrywają decydującą rolę w pozytywnych przemianach sfery społecznej, infrastrukturalnej i struktury gospodarczej gminy Uniejów.

Uzyskane wyniki badań wskazują, że trwający przez ostatnie dziesięciolecie dynamiczny rozwój gminy Uniejów ma swoje źródło we wzroście liczby inwestycji, a także jest efektem aktywności różnych grup społecznych działających na terenie gminy. Obserwuje się tu jednocześnie efekt mnożnikowy, w wyniku którego inwestycje samorządowe i związane z nimi rozwój przedsiębiorstw generuje powstawanie nowych inwestycji.

ANDRII KUZYSHYN

*Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil,
Ukraina*

The current state of the territorial organisation of the services sphere in Ukraine

Nowadays there is a tendency in Ukraine to move from a raw materials-oriented society to one emphasising services and their promotion as mass production.

The services sector is rapidly expanding and diversifying according to the growth and differentiation of the demand for services. At the same time, there is a disproportion in the territorial organisation of the services sector, the contrasts of the services level in the centre and on the periphery, caused by migration processes. The perfect territorial organisation of the services sphere is among the key tasks of regional state policy, one of the administrative-territorial system's restructuring criteria.

Today, over half of those employed are engaged in this sector and it makes up almost 50% of the country's GDP. The services sector features industries with a significant employment rate, but inadequately low wages (general and educational institutions, the medical sector, social welfare, cultural services, household services, housing and communal services, trade, catering, recreational services, transport) and a fairly small amount of sectors characterised by high wages that meet European standards (credit, financial and insurance services, property protection and citizens' rights, juridical and notary services, information services).

From the point of social geography, the needs and behaviour of consumers are important factors in the territorial organisation of the services sector. The developed model of consumer behaviour in the selection of services reflects the impact of political, legal, scientific, economic, geospatial, natural, demographic, social, cultural, psychological, and inductive factors on human behaviour in the consumer market.

The determining factor for the formation of the services sector is the focus on the consumer, so the service sector is subject-oriented in space. Its "territorial image" forms the contingent of service users, according to which the entire services system is organised.

The basis for the study of the territorial structure of the services sector is the interdisciplinary complex of services in the region – an open polystructural system whose priority function is to provide the population of the region with ser-

vices corresponding to national social standards. In the functional and sectoral structure of the regional economy, the cross-sectoral service complex combines production and various activities to create specific product-services. The basis for creating inter-sectoral services is the principle and criterion of specialisation in a special function – the production of services, meeting the needs of the regional population and economy. The functioning of the cross-sectoral services of the region under the conditions of introducing an innovative economy model in the country can provide a positive synergetic effect as a result of inter-sectoral interaction, become a factor in accelerating socio-economic regional development, and improving the quality of life of the population.

The services sector is characterised by a complex structure, a multifactor of interconnections, and a hierarchical organisation. The driving force behind the development of the services sector is the need to determine the strategy, goals, mechanisms and performance. Each level of the needs hierarchy meets certain services. At different regional levels, meeting the needs of one hierarchical level has its own specifics.

The services sector is a powerful communicative component of the globalisation process. The emergence of global producers and services consumers, and the creation of global channels for services implementation, are factors determining the development of the services industry at the present stage. In the future, consumers will receive “global” services in the event of the direct absence of contact with the manufacturer, and traditional local services will make changes to the geospatial structure.

Within the structure of the national economic complex, the services sector is the dominant segment of dynamic development: the production of services is increasing and their structure is becoming more complicated. A priority task of the services sector’s development is the need to eliminate significant regional disproportions in the production and sales of services in Ukraine.

Wpływ międzynarodowych korporacji na rozwój działalności małych i średnich firm w układach regionalnych

Impact of international corporations on SME's development in regional systems

Lokalizowanie się międzynarodowych korporacji pochodzących z krajów wysoko rozwiniętych w krajach mniej rozwiniętych, takich jak np. Polska, staje się zjawiskiem coraz częstszym. Dotyczy to również tzw. centrów usług, które tworzone są w regionach charakteryzujących się niższymi kosztami pracy, przy wystarczających dla danej działalności kompetencjach. Dyskusja odnośnie roli międzynarodowych korporacji w regionalnych gospodarkach, choć żywa, wciąż oparta jest na szczątkowych argumentach, pomijających wiele efektów, które są związane z występowaniem centrów usług w regionalnych gospodarkach. Badania pokazują zasadniczo przewagę korzyści wynikających z funkcjonowania takich firm w regionie nad wynikającymi z tego efektami negatywnymi. Do tych korzyści, oprócz korzyści oczywistych, jak przyrost ilości miejsc pracy, popychanie rozwoju infrastruktury potrzebnej do prowadzenia biznesu czy zastrzyk cennego (nieosiągalnego) kapitału inwestycyjnego, należą trudno obserwowalne efekty zewnętrzne.

Choć tematyka efektów zewnętrznych (ang. externalities; korzyści ekonomicznych osiąganych bez konieczności inwestowania w nie, lub uzyskiwanych przy obniżonych wartościach inwestycji) oraz międzynarodowego przepływu wiedzy (international knowledge spillovers) jest stosunkowo znana, niewiele napisano na temat zagadnienia sektora nowoczesnych usług biznesowych jako źródła wiedzy dla regionu. Zaobserwowano jednak, że centra nowoczesnych usług biznesowych są źródłem znaczących dla gospodarek efektów zewnętrznych. Zaliczyć do nich można przede wszystkim wpływ na rozwój kapitału ludzkiego, który w sposób znaczący zasila następnie lokalne gospodarki.

Celem artykułu będzie pokazanie w jaki sposób i w jakim stopniu centra usług wpływają na rozwój regionu poprzez transfer wiedzy odbywający się między nimi a małymi i średnimi przedsiębiorstwami z regionu. Analiza oparta będzie na wynikach badań przeprowadzonych na obszarze województwa za-

chodniopomorskiego z zastosowaniem autorskiego modelu pomiaru. Badania przeprowadzone zostały na próbie reprezentatywnej małych i średnich firm zarejestrowanych na terenie województwa, a ich wyniki zweryfikowane poprzez analizę wybranych studiów przypadków.

Przeprowadzona analiza pozwala wnioskować, że rozwój nowoczesnych usług biznesowych ma pozytywny wpływ na akumulację wiedzy w regionie i pozwala na czerpanie z tej wiedzy lokalnie funkcjonującym podmiotom. Okazuje się bowiem, że małe firmy korzystające z wiedzy pozyskanej w ramach transferu (np. poprzez transfer ludzi) z firm sektora nowoczesnych usług biznesowych osiągają statystycznie lepsze wyniki w zakresie innowacyjności oraz generalnie rozwoju mierzonego w wartościach finansowych niż te, które z takiej wiedzy nie korzystają. Dotyczy to zarówno wiedzy związanej z zaawansowanym zarządzaniem procesowym, jak również wiedzy merytorycznej związanej bezpośrednio z procesem świadczenia usługi, czy też wykorzystaniem w tym procesie zaawansowanych technologii. Firmy takie mają zwykle szerszy obszar geograficzny rynków oraz częściej eksportują swoje usługi na rynki zagraniczne.

MAŁGORZATA MARKOWSKA

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

ANDRZEJ SOKOŁOWSKI

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Polska

Dynamiczne skalowanie wielowymiarowe w analizie zmian struktury zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej w latach 2008-2016

Dynamic multidimensional scaling of employment structure changes in EU countries in 2008-2016

Skalowanie wielowymiarowe to metoda pozwalająca na przedstawienie obserwacji wielowymiarowych w przestrzeni o mniejszej liczbie wymiarów (zazwyczaj na płaszczyźnie), w taki sposób, aby macierz odległości liczonych na płaszczyźnie była jak najbardziej podobna do takiej macierzy liczonej w przestrzeni oryginalnej. W pracy przedstawiono propozycję wykorzystania tego podejścia w analizie struktur przestrzenno-czasowych. Ponieważ struktury są opisane udziałami zatem nie jest konieczna procedura doprowadzania udziałów do porównywalności ze względu na jednostkę miary. Dla każdej jednostki czasu przeprowadzane jest osobne skalowanie wielowymiarowe. Ciąg wyników pozwala śledzić przemieszczanie się badanych obiektów względem innych w zbiorze. Te trajektorie można aproksymować funkcjami trendu.

Rozważany przykład merytoryczny to analiza struktur zatrudnienia, w 28 krajach Unii Europejskiej, w latach 2008-2016. Struktury te liczone są w podziale na 10 sekcji: rolnictwo, przemysł, budownictwo, handel, komunikacja, finanse, nieruchomości, nauka, administracja oraz kultura.

JACEK MAY

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Zmiany struktury gospodarczej miast a struktura funkcjonalno-przestrzenna systemu osadniczego województwa łódzkiego w latach 1999-2015

Changes in the economic structure of cities and a functional-spatial structure of settlement system in the Lodz voivodeship in years 1999-2015

Przedmiotem pracy są zmiany struktury gospodarczej i będące ich rezultatem zmiany struktury funkcjonalnej miast województwa łódzkiego. Zakres czasowy pracy obejmuje lata 1999-2015, czyli okres od umownego zakończenia III fazy transformacji systemowej (rosnącej stabilizacji makroekonomicznej i szybkiego wzrostu gospodarczego) do dzisiaj.

Zasadniczym celem pracy jest natomiast próba rozpoznania struktury funkcjonalno-przestrzennej systemu osadniczego województwa łódzkiego poprzez określenie roli jaką poszczególne miasta mogą odgrywać w tym systemie (ośrodków lokalnych, ponadlokalnych, subregionalnych i regionalnych) oraz wskazanie potencjalnych zasięgów przestrzennych ich obszarów oddziaływania. Realizacji tego celu służą dwa cele pomocnicze:

- identyfikacja kierunków zmian wielkości i struktury potencjału gospodarczego miast;
- identyfikacja kierunków zmian struktury funkcjonalnej tych miast.

W pracy zastosowano badania desk research, oparte głównie na ilościowych metodach analizy statystycznej i kartograficznej. W niektórych przypadkach, jako uzupełniającą metodę wyjaśniania obserwowanych procesów, stosowano analizę jakościową. Dane pochodziły głównie z BDL GUS, a w przypadku szczegółowych informacji o pojedynczych instytucjach i podmiotach gospodarczych – z innych, ogólnie dostępnych źródeł.

Teoretyczną podstawą badań była przede wszystkim teoria bazy ekonomicznej miast, a w przypadku określania obszarów oddziaływania miast również koncepcja rdzenia i peryferii J. Friedmanna. Teoria bazy ekonomicznej pozwala na systemowe ujęcie zmian struktury gospodarczej, zarówno w skali miejskiej, jak i regionalnej. W skali miejskiej, system tworzą trzy elementy: egzogeniczny składnik struktury gospodarczej, ludność i endogeniczny składnik struktury go-

spodarczej. Składnik egzogeniczny jest przy tym zasadniczą bazą ekonomiczną miasta, kształtując jego rozwój i funkcje, co odróżnia strukturę funkcjonalną od struktury gospodarczej. W skali regionalnej natomiast, struktura funkcjonalna miasta, czyli struktura składnika egzogenicznego jest traktowana jako element organizacyjny systemu miast. Element ten wyznacza rolę ośrodka, jako węzła systemu, kształtuje zasięg przestrzenny obszaru jego oddziaływania i relacje z tym obszarem, a także relacje z innymi węzłami systemu.

Praca jest zatem kontynuacją funkcjonalnego kierunku badań, opartego na założeniach teorii bazy ekonomicznej, w tym studiów nad regionalnymi systemami miast. Ten kierunek badań ma bogaty i znaczący dorobek w pracach geografów polskich, w tym łódzkiego ośrodka geograficznego. W stosunku do dotychczasowych badań regionalnych systemów osadniczych w ujęciu funkcjonalnym, niniejsza praca nie tyle próbuje określić stopień integracji systemu, ile wskazać możliwości kształtowania się obszarów oddziaływania miast, czyli na wpływ struktury funkcjonalnej miast na rozwój regionalny. Wyniki uzyskane w niniejszej pracy, mogą być ponadto porównane z wynikami podobnych studiów, prowadzonych w ośrodku łódzkim. Porównanie takie może pomóc w bardziej precyzyjnym określeniu kierunków zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej systemu miast województwa, a także w weryfikacji przydatności, zastosowanego w pracy, miernika bazy ekonomicznej (liczba podmiotów gospodarczych, a nie liczba pracujących, jak w większości prac z tego zakresu).

W wyniku przeprowadzonych analiz stwierdzono m.in., że w okresie badawczym:

1. Potencjał gospodarczy wzrósł w większości miast, z wyjątkiem Piotrkowa Trybunalskiego i Tomaszowa Mazowieckiego, Opoczna, Łasku oraz czterech miast małych i bardzo małych.
2. W większości miast, w strukturze bazy ekonomicznej obserwowano wzrost udziału składnika endogenicznego, co można uznać za kontynuację procesu zapoczątkowanego na początku okresu transformacji systemowej. Dynamika tego procesu wzrastał przy tym na ogół wraz z liczbą mieszkańców miast.
3. Wyraźnie odwrotną tendencję obserwowano w Łodzi, w której po dynamicznym wzroście składnika endogenicznego w latach dziewięćdziesiątych, w następnych dekadach miał miejsce rozwój funkcji egzogenicznych.
4. W Łodzi obserwowano ponadto największy, wśród miast województwa, udział i największe zróżnicowanie składnika egzogenicznego, co pozwala jej pełnić rolę ośrodka regionalnego, a nawet, w zakresie kilku wyspecjalizowanych funkcji, ośrodka ponadregionalnego.
5. W większości miast największe udziały w strukturze składnika egzogenicznego zachował przemysł, ale jego znaczenie znacznie spadło na korzyść

- handlu, transportu, edukacji i szkolnictwa, a także usług dla przedsiębiorstw.
6. W większości miast aglomeracji łódzkiej obserwowano mniejszy i słabiej zróżnicowany niż przeciętnie udział składnika egzogenicznego, co może świadczyć o silnym oddziaływaniu Łodzi na miasta otaczające.
  7. Poziom rozwoju składnika egzogenicznego wskazuje, że tylko niektóre spośród miast o zaludnieniu pow. 40 mieszkańców oraz Wieluń mogą odgrywać, w systemie osadniczym województwa, rolę ośrodków subregionalnych, a większość mniejszych miast powiatowych nie ma charakteru ośrodków ponadlokalnych.
  8. W przypadku niektórych miast, wielkość i struktura składnika egzogenicznego, ale również endogenicznego wskazuje, że miasta te mogłyby tworzyć wieloośrodkowy układ subregionalny, np.: Zduńska Wola – Sieradz, Bełchatów – Piotrków Trybunalski, Łowicz – Skierniewice – Rawa Mazowiecka. Możliwe są również wieloośrodkowe układy ponadlokalne.
  9. W przypadku kilku małych miast: Białej Rawskiej, Rzgowa, Strykowa, Tuszyń, Uniejowa i Warty struktura wskaźnika egzogenicznego wskazuje na pewną monofunkcyjność, ale i specjalizację o charakterze regionalnym i ponadregionalnym.

Optymalizacja badań o handlu detalicznym – próba reklasyfikacji

Reclassification as an important step in optimisation in retail studies

W kontekście handlu detalicznego można mówić o dwubiegunowym charakterze źródeł danych, na których opierają się badania naukowe: gotowe bazy danych (gł. statystyki publicznej) oraz dane autorskie, pozyskiwane z inwentaryzacji terenowych lub źródeł alternatywnych (np. książki telefoniczne). Oba źródła danych posiadają liczne niedoskonałości, o czym traktują liczne publikacje. O ile błędy te są do zaakceptowania na poziomie analiz regionalnych i szerszych, o tyle w mniejszej skali (szczególnie ulicy, dzielnicy), wykazuje się wysoki stopień ich ułomności. W tym miejscu znajduje zastosowanie przede wszystkim inwentaryzacja terenowa. Głównym problemem tej metody leży w braku możliwości komparacji wyników różnych badań.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie uniwersalnej typologii działalności handlu detalicznego w warunkach zmieniających się struktur i form prowadzenia sprzedaży.

W pracy omówiono metody pozyskiwania danych w zakresie handlu detalicznego, ze szczególnym uwzględnieniem metod inwentaryzacyjnych. Kolejno przeprowadzono analizę poziomu zgodności pomiędzy publicznymi danymi statystycznymi a wynikami autorskiej inwentaryzacji terenowej na przykładzie trzech miast różnej skali: Nysy, Bielska-Białej i Wrocławia. W oparciu o zebrane surowe dane statystyczne, dokonano typologizacji działalności handlu detalicznego, jako krok w dążeniu do ujednoczenia badań inwentaryzacyjnych.

HANNA MIZGAJSKA

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Kaliszu, Polska

ŁUKASZ WŚCIUBIAK

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska

Uwarunkowania aktywności innowacyjnej wielkopolskich MSP w okresie przejścia do 4.0 rewolucji przemysłowej

Factors determining innovation activity of SMEs in the Wielkopolska region in the Industry 4.0 transition

Głównym celem przeprowadzonych badań jest identyfikacja czynników wpływających na aktywność innowacyjną MSP w okresie przejścia do 4.0 rewolucji przemysłowej. Szczegółowe pytania badawcze dotyczyły odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie czynniki stymulują aktywność innowacyjną a jakie hamują w MSP?
2. Jakie czynniki wpływają na sukces innowacyjny firm wdrażających najnowsze technologie?
3. Czy polskie MSP mają szansę uczestniczyć w rewolucji przemysłowej 4.0?
4. Jak należy wspierać małe i średnie firmy żeby w przyszłości procesy innowacyjne były oparte o najnowsze technologie zgodnie z założeniami czwartego etapu rewolucji przemysłowej?

Na podstawie własnych wyników badań i wyników opublikowanych przez "Smart Industry Polska 2017" przez firmę Siemens we współpracy z Ministerstwem Rozwoju postawiono 11 hipotez badawczych. W niniejszym artykule wykorzystano dane empiryczne zgromadzone za pomocą kwestionariusza ankietowego wśród 88 właścicieli małych i średnich firm z terenu południowo-wschodniej Wielkopolski. Zakres czasowy badań obejmował lata 2012-2014. Wpływ wybranych czynników na przyjęte wskaźniki aktywności innowacyjnej określono przy pomocy programu STATISTIKA. W celu zbadania czynników wpływających na sukces innowacyjny firm wdrażających najnowsze technologie wybrano trzy firmy, które mogą kandydować do miana przemysłu 4.0 i przeprowadzono dalsze badania metodą analizy przypadku. Do najważniejszych czynników stymulujących aktywność innowacyjną badanych firm należały, między innymi, własna baza B+R, współpraca z instytucjami naukowymi oraz co stanowi nowość współpraca z inkubatorami i parkami naukowo-badawczymi. Natomiast

dla firm reprezentujących najnowsze technologie oprócz wymienionych czynników istotne znaczenia mają kwalifikacje i doświadczenie właściciela/menedżera firmy.

AGNIESZKA MROZIŃSKA

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w aglomeracji poznańskiej w latach 2006-2015

Foreign direct investment in the Poznan agglomeration in the years 2006-2015

Problematyka badawcza artykułu dotyczy bezpośrednich inwestycji zagranicznych jako przejawu korzystanej sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru, na którym te formy inwestycji się lokalizują. Celem artykułu jest identyfikacja, opis oraz porównanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych występujących w aglomeracji poznańskiej w 2006 i 2015 r. Analizie poddane zostaną takie charakterystyki jak: kraj pochodzenia kapitału zagranicznego i branża, w jakiej działają przedsiębiorstwa.

W pierwszej części artykułu opisane zostaną kwestie merytoryczne związane z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi – uwarunkowania ich powstania oraz wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów. Następnie przedstawione zostanie funkcjonowanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w 2015 r. oraz zmiany jakie zaszły od 2006 r. W tych samych ramach czasowych zostanie dokonane porównanie pod względem pochodzenia kapitału zagranicznego oraz reprezentacji poszczególnych branż bezpośrednich inwestycji zagranicznych w aglomeracji poznańskiej. Na końcu zawarte będą najważniejsze wnioski z porównania oraz możliwe rekomendacje na przyszłość.

Stan i perspektywy rozwoju przemysłów kultury ze szczególnym uwzględnieniem Wrocławia

Condition and development perspectives of cultural industries based on the City of Wrocław

Celem artykułu jest przedstawienie kondycji przemysłów kultury oraz próba znalezienia odpowiedzi na pytanie, w jakim kierunku będzie podążał rozwój tych działalności, czy będą one w stanie przyczynić się do hybrydyzacji rozwoju społeczno-ekonomicznych struktur miejskich? Praca stanowi studium przypadku miasta Wrocławia. W pierwszej części pracy sporządzono diagnozę przemysłów kultury Wrocławia z podziałem na: przemysł wydawniczy, muzyczny oraz filmowy i telewizyjny. Analizę przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne, literaturę przedmiotu oraz wywiady z przedstawicielami środowiska wrocławskiej kultury. Zebrane wnioski usystematyzowano w postaci tabeli SWOT. W drugiej części pracy autorka zestawiała konkluzje będące odpowiedzią na zasadniczy cel pracy: w jakim kierunku przebiega aktualnie rozwój przemysłów kultury i czy działalności te przyczyniają się do hybrydyzacji struktur miejskich? Autorka odniosła się zarówno do wielkości analizowanych podmiotów, ich liczebności, struktury oraz pozycji na rynku.

Poniżej zaprezentowano wybrane konkluzje z przeprowadzonej analizy:

1. Działalność filmowa we Wrocławiu przechodzi powoli proces odbudowy po latach inercji. Jednak jej rozwój dokonuje się w oparciu o nowe wyzwania i niejednokrotnie zwraca uwagę brak nawiązania do ukształtowanego wcześniej potencjału i dorobku.
2. Działalność muzyczna nakierowana jest na muzykę poważną. Świadczy o tym liczba wydarzeń muzycznych oraz aktywność instytucji kultury.
3. Dla wrocławskiego przemysłu telewizyjnego i radia największym zagrożeniem jest konkurencja ze strony znaczących stacji radiowych i telewizyjnych zlokalizowanych głównie w Warszawie i w Krakowie.
4. Na podstawie danych zawartych w rejestrze REGON można stwierdzić, że oddziaływanie podmiotów z zakresu tradycyjnych przemysłów kultury na rynek pracy jest słabe.
5. Patrząc na daty powstania analizowanych podmiotów zauważalne jest, że największy progres odnotowuje sektor nowych mediów, w tym wydaw-

- nictw gier komputerowych. Jest to właściwie jedyna kategoria z omawianych, dla której liczba zakładanych podmiotów rośnie z każdym rokiem.
6. Na podstawie zebranych danych autor jest zdania, że w przypadku Wrocławia przemysły kultury mają słaby wpływ na hybrydyzację społeczno-ekonomicznych struktur miejskich. Należy jednak dodać, że ze względu na wielość wprowadzanych zmian i ich dynamikę przyszłość przemysłów kultury we Wrocławiu jest trudna do przewidzenia.

PAWEŁ NOWAK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Model ochrony konsumenta na rynku kredytowym

Consumer protection model on the credit market

Współczesny rynek finansowy jest chwiejny i procykliczny z tendencją do zachowań stadnych. Stało się to szczególnie widoczne w okresie kryzysu finansowego w latach 2007-2009. Sektor finansowy generuje duże ryzyko dla stabilności systemu gospodarczego oraz dla pojedynczych jego uczestników.

Przedmiotem artykułu jest analiza istniejących rozwiązań prawno-instytucjonalnych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa konsumentom na rynku kredytowym w Polsce, w kontekście nowego podejścia do ochrony konsumenta, obecnego w sferze zaleceń instytucji europejskich. Niska skuteczność obecnych rozwiązań przejawia się m.in. w rosnących obowiązkach informacyjnych nakładanych na przedsiębiorców z jednej strony i coraz większym zagubieniu i bezradności konsumentów z drugiej strony. Dotychczasowy model nadzoru rynku zawodzi i nie spełnia oczekiwań. Dlatego wskazane jest aktywne uczestnictwo konsumentów w zawieranych umowach i stosowanie miękkich regulacji, tworzonych przy udziale regulowanych podmiotów. Artykuł opiera się na krytycznej analizie literatury przedmiotu, wykładni aktów prawnych i ocenie działania organów publicznych powołanych do ochrony konsumentów. W podsumowaniu znalazły się rekomendacje dotyczące rozwiązań podnoszących poziom skuteczności ochrony konsumenta.

MONIKA NOVIELLO

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Rola hutnictwa w rozwoju regionalnym Kampanii w XX wieku

The role of metallurgy in the regional development of Campania in the 20th century

Problem powiększających się dysproporcji regionalnych we Włoszech, jaki obserwowano od końca XIX wieku, stał się podstawą decyzji rządu o zwiększeniu inwestycji w rozwój przemysłu na obszarze biedniejszych, południowych regionów. Przełom XIX i XX wieku to okres, kiedy podstawą rozwoju gospodarki była przede wszystkim produkcja stali, która prężnie rozwijała się w północnej części Włoch (Mediolan, Turyn, Genua, Como). Powstanie huty stali Italsider w 1910 roku w Zatoce Neapolitańskiej spowodowało ograniczenie bezrobocia oraz zdynamizowało rozwój całego regionu. Tak duży zakład przyczynił się do wzrostu roli Neapolu oraz spowodował powstanie skoncentrowanej w tym ośrodku sieci powiązań gospodarczych łączących mniejsze miasta oraz firmy. Jednak spłot wielu czynników historycznych, politycznych i ekonomicznych doprowadził do zamknięcia fabryki na początku lat 90-tych ubiegłego wieku. Przyczyniło się to do pogłębienia bezrobocia i wzrostu odpływu ludności z Południa.

Z drugiej strony powstanie ośrodka przemysłowego w przymorskiej dzielnicy Bagnoli doprowadziła również do pojawienia się poważnych problemów ekologicznych, takich jak degradacja gleb i zanieczyszczenie wód na znacznym obszarze, co istotnie podnosi koszty rewitalizacji tego obszaru.

Celem artykułu jest próba kompleksowej oceny celowości decyzji podjętych na początku XX wieku, które doprowadziły do powstania kombinatu hutniczego w neapolitańskiej dzielnicy Bagnoli. Uwzględnione zostały argumenty ekonomiczne i dotyczące rozwoju gospodarczego w kontekście problemu narastających dysproporcji regionalnych we Włoszech, a także imperatywy ekologiczne w związku z działaniami na rzecz rozwoju turystyki.

MARCIN OLSZEWSKI

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska

BARBARA KOWALCZYK

Ośrodek Przetwarzania Informacji - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa, Polska

Znaczenie relacji z klientami w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw hotelarskich

The role of relations with customers in the innovative activities of hotel companies

Zmiany w strukturze gospodarki są efektem procesów dostosowawczych, które następują głównie poprzez wdrażanie innowacji. Źródłem innowacji w gospodarce jest wiedza. W tradycyjnych modelach innowacji pochodzi ona przede wszystkim z wnętrza organizacji, np. działów badawczych. Jednak w turbulentnym otoczeniu coraz większego znaczenia nabierają zewnętrzne źródła wiedzy, takie jak klienci czy kooperanci. Dotychczasowe badania potwierdzają, rosnącą rolę klientów w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw (Von Hippel 1990; Von Hippel 2005; Salter i Laursen 2006; Piller i Ihl 2009; Piller i in. 2010). Taką prawidłowość zaobserwowano także w odniesieniu do podmiotów gospodarki turystycznej, w tym przedsiębiorstw hotelarskich (Sundbo, Orfila-Sintes i Sørensen 2007). Wzrost znaczenia zewnętrznych źródeł wiedzy pozwolił na sformułowanie nowego podejścia do innowacji znajdującego wyraz w paradygmacie otwartych innowacji i koncepcji innowacji pochodzących od klientów (User-Driven Innovation, UDI). Coraz większa koncentracja przedsiębiorstwa na potrzebach i wymaganiach klienta sprawia, że przestaje być on uczestnikiem transakcji kupna – sprzedaży, a staje się podmiotem kształtującym ofertę i mającym swój udział w tworzeniu innowacji. Artykuł ma charakter terytyczno-empiryczny. Jego celem jest identyfikacja znaczenia relacji z klientami jako źródła innowacyjności w przedsiębiorstwach hotelarskich w Polsce. Artykuł składa się z trzech części. W pierwszej przedstawione zostało znaczenie relacji z klientami w oparciu o koncepcję innowacji pochodzących od klienta (UDI). W drugiej części przybliżono metodykę i wyniki ogólnopolskiego badania przeprowadzonego w roku 2015 wśród 400 przedsiębiorstw hotelarskich. Część trzecią stanowią podsumowanie i propozycje dalszych prac badawczych.

Literatura:

- Piller, F., Ihl, Ch. (2009). *Open Innovation with Customers. Foundations, Competences and International Trends*. Germany: RWTH Aachen University.
- Piller, F., Ihl, Ch., Steiner, F. (2010). Embedded Toolkits for User Co-Design: A technology Acceptance Study of Product Adaptability in the Usage Stage, 43rd Hawaii International Conference on System Science, System Sciences (HICSS), s. 1–10.
- Salter, A., Laursen, K. (2006). *Open for innovation: The role of openness in explaining innovation performance among UK manufacturing firms*. Strategic Management Journal, 27(2),131–150.
- Sundbo, J., Orfila-Sintes, F., Sørensen, F. (2007). *The innovative behavior of tourism firms – Comparative studies of Denmark and Spain*. Research Policy, 36(1), 88–106.
- Von Hippel, E. (1990). *Predicting the Source of Commercially Valuable User Innovation Via Lead Users*. Advances in Telecommunication Management, 1(1), 131–145.
- Von Hippel, E. (2005). *Democratizing Innovation*. Cambridge, Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.

JANINA PACH

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Formy i skutki niepłacenia i wyłudzenia zwrotu podatku w Polsce na wy-branych przykładach

Forms and effects of non-payment and tax frauds in Poland on selected examples

Podatki stanowią ważne źródło dochodów budżetu państwa, finansujących wydatki publiczne. Jednakże nie wszyscy podatnicy z różnych względów (ekonomicznych, politycznych czy religijnych) uczciwie je płacą. Cierpi na tym nie tylko budżet ale również ci podatnicy, którzy nie uchylają się od obowiązku podatkowego i systematycznie płacą podatki. Bowiem gdyby nie istniało w różnych formach zjawisko niepłacenia podatków oraz wyłudzenia ich zwrotu - to potencjalne opodatkowanie społeczeństwa mogłoby być niższe. Przedmiotem artykułu jest przybliżenie istoty podatków, ich funkcji i znaczenia. Pokazanie głównych sposobów i form niepłacenia podatków jak również unikania opodatkowania w tym oszustw podatkowych.

Głównym celem badawczym jest próba odpowiedzi na następujące pytania:

1. jak jest skala niepłacenia przez podatników podatków w Polsce ?
2. na czym polega zjawisko wyłudzenia zwrotu podatku?
3. dlaczego zjawiska unikania opodatkowania i wyłudzenia zwrotu podatku w największej mierze dotyczy podatku od towarów i usług, będącego głównym źródłem dochodów budżetowych?

Uzyskane odpowiedzi pozwolą nie tylko wskazać przyczyny niepłacenia, w tym oszustw podatkowych, ale również politykę przeciwdziałania tym zjawiskom.

TOMASZ PADŁO

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Mapy mentalne jako obraz działalności inwestycyjnej gminy Kleszczów

Mental maps as image of Kleszczow municipality's investment activity

Kleszczów jest najbogatszą gminą w Polsce pod względem dochodów na mieszkańca. Celem badania percepcji przestrzeni tej szczególnej gminy było określenie wpływu działalności inwestycyjnej, jak i dominant krajobrazowych obecnych w fizjonomii gminy, zwłaszcza kopalni węgla brunatnego, na jej postrzeganie przez uczniów miejscowych szkół. Stosując metodę analizy map szkicowych, w oparciu o metodologię zaproponowaną i rozwiniętą przez Kevina Lyncha, na bazie ok. 200 map wykreowano syntetyczny obraz gminy, będący sumą jej indywidualnych wyobrażeń. W badaniach dowiedziono ograniczonego postrzegania fizjonomii gminy, przejawiającego się głównie w relatywnie niewielkim znaczeniu w percepcji respondentów kluczowych inwestycji budujących jej dobrobyt, jak również obiektów mających w zamierzeniu stanowić jej symbol. Wyniki badań mogą stanowić przydatne źródło informacji dla władz jednostek samorządowych w podejmowanych decyzjach inwestycyjnych, szczególnie dotyczących zagospodarowania przestrzeni publicznej. Badania przeprowadzono w miejscowych liceum i gimnazjum, w czerwcu 2016 roku, w ramach ćwiczeń z geografii społeczno-ekonomicznej.

DANUTA PIRÓG, NATALIA GRABOWSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Możliwości wykorzystania e-informacji do rozpoznania popytu na kompetencje i kwalifikacje w branży turystycznej

Exploiting the potential of e-information for the diagnosis of competences and qualifications needed in tourism sector

Do ważniejszych problemów badawczych, lokujących się na styku turystyki i rekreacji, polityki społecznej oraz ekonomii, należy ustalenie popytu na określone kompetencje i kwalifikacje na rynku pracy. Analizy naukowe, służące rozpoznaniu tego zapotrzebowania, prowadzone są najczęściej albo na podstawie danych pierwotnych - głównie gromadzonych dzięki metodzie sondażu diagnostycznego - albo z wykorzystaniem danych wtórnych. Jednym z niereaktywnych źródeł informacji, umożliwiających diagnozę zarówno skali popytu na konkretnych specjalistów jak i portfela wymagań pracodawców wobec swoich potencjalnych pracowników, są ogłoszenia o pracę. Studia literatury przedmiotu dowodzą, że naukowcy badali najbardziej poszukiwane przez pracodawców kwalifikacje zawodowe w branży turystycznej, korzystając z ofert pracy dołączanych do prasy codziennej. Nie podjęto dotychczas próby analizy popytu na podstawie ofert pracy zamieszczanych w formie elektronicznej. Tymczasem to właśnie takie e-informacje stanowią powszechnie dostępne, bezpłatny, codziennie aktualizowany bank danych o popycie na rynku pracy – także w branży turystycznej. Aby zasoby te można było wykorzystać skutecznie w badaniach naukowych, niezbędne jest wypracowanie metodyki analizy tego typu danych zastanych.

Celem artykułu jest:

- przedstawienie możliwości wykorzystania danych wtórnych, tj.: zamieszczonych w sieci ofert pracy, do badań popytu na przykładzie diagnozy zapotrzebowania na określone stanowiska, kompetencje i kwalifikacje w branży turystycznej;
- dyskusja nad zaletami i ograniczeniami wykorzystania e-informacji w badaniach rynku pracy.

DANUTA PIRÓG, MARTYNA SUŁKOWSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Uwarunkowania decyzji o podjęciu studiów na kierunku turystyka i rekreacja

Factors influencing the choice of tourism and recreation studies

Dostrzeżenie roli edukacji uniwersyteckiej w budowaniu kapitału społecznego oraz kreowaniu pozycji człowieka na wolnym rynku pracy spowodowało dynamiczny wzrost zainteresowania kształceniem się na poziomie wyższym. Trend ten nie omijał studiów z zakresu turystyki i rekreacji. Analizy raportów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dotyczące liczby osób ubiegających się o przyjęcie na poszczególne kierunki w ostatniej dekadzie wskazują, że studia z turystyki i rekreacji znajdowały się w puli najczęściej wybieranych przez młodzież kierunków edukacji akademickiej. Należy jednak podkreślić, że choć ogólna liczba zgłoszeń kandydatów nadal plasuje ten kierunek wysoko w rankingu popularności, to jego pozycja w zestawieniu spada. Kompleksowe poszukiwanie wyjaśnienia trendu spadku zainteresowania którymkolwiek kierunkiem studiów – jak wskazują dotychczasowe badania - wymaga wyjścia poza analizy demograficzne (liczby potencjalnych kandydatów do studiowania), liczby uniwersytetów oferujących dany kierunek czy proponowanych w tych uczelniach programów kształcenia. Wyjście to powinno dotyczyć cyklicznego badania uwarunkowań decyzji, zarówno o podjęciu studiów wyższych, jaki ich konkretnego profilu. Poznanie deklarowanych przez studentów przyczyn wyboru kierunku studiów ma duże znaczenie poznawcze oraz aplikacyjne. W wymiarze poznawczym umożliwia głębsze poznanie podmiotów kształcenia, czyli studentów w kontekście ich oczekiwań, planów zawodowych, filozofii życia, stosunku do edukacji wyższej. Może ono stanowić również jeden z ważnych elementów diagnozy kondycji danej dyscypliny naukowej. W aspekcie aplikacyjnym pozwala na lepsze zaplanowanie i skuteczniejsze wdrażanie nowych rozwiązań programowo-organizacyjnych, mających na celu utrzymanie rekrutacji na satysfakcjonującym poziomie ilościowym i jakościowym.

Z uwagi na powyższe, celem artykułu jest dokonanie analizy czynników wpływających na wybór studiów na kierunku turystyka i rekreacja, ze szczególnym uwzględnieniem roli motywów w podjęciu tej decyzji.

Do realizacji celu posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. Badania przeprowadzono w maju i czerwcu 2017. Objęto nimi populację 467 studentów pierwszego i trzeciego roku, kształcących się w trzech uczelniach: na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie im. Komisji Edukacji Narodowej, Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie oraz w Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Targu.

RAFAŁ PITERA

Uniwersytet Rzeszowski, Polska

Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju przemysłu. Na przykładzie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec

Special economic zones as a stimulus for industry development. On the example of the Euro-Park Mielec

Artykuł przybliży problematykę związaną z występowaniem specjalnych stref ekonomicznych na terytorium Polski. Na przykładzie najstarszej specjalnej strefy ekonomicznej w Mielcu przedstawiono jej historię, rozwój oraz najważniejszych inwestorów. Omówiona została kwestia związana z rozwojem przemysłu i usług na terenach strefy. Poruszana tematyka jest istotna z tego punktu widzenia, iż często podkreśla się wpływ specjalnych stref ekonomicznych na rozwój gospodarczy w regionach, na których zostały zlokalizowane. Jednocześnie można odnaleźć liczne opracowania i analizy przedstawiające odmienne stanowisko, mówiące o niskim wpływie takich obszarów na rozwój uprzemysłowienia danego regionu.

Z przeprowadzonej analizy danych ekonomicznych od początku występowania strefy w Mielcu do końca roku 2016 otrzymano wnioski o pozytywnym wpływie specjalnej strefy ekonomicznej na rozwój przemysłu na jej obszarze. Warty podkreślenia jest fakt, że wpływ ten jest istotny, to znaczy w sposób znaczący strefa wpływa na rozwój przemysłu oraz usług powiązanych z otoczeniem, zarówno na terenie strefy, jak i poza nią. Jednak działalność strefy wiąże się także z negatywnym oddziaływaniem na środowisko naturalne. Uciążliwość podstrefy w Mielcu stanowi przykład niepożądanych skutków związanych z występowaniem strefy przemysłowej na danym terenie.

Kredyt bankowy jako podstawa zewnętrznego finansowania podmiotów gospodarczych sektora usług

Bank credit as a basis for external financing of business entities in the service sector

Artykuł podejmuje problematykę finansowania przedsięwzięć z sektora usług. Od kilkadziesiąt lat kredyty bankowe stanowią jedno z najważniejszych zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstw. Obok kapitału własnego będącego podstawowym i jednocześnie głównym finansowaniem, to właśnie środki pochodzące z udzielanych przez banki kredytów pomagają zrealizować przedsięwzięcia przedsiębiorstw na terytorium Polski. Warty podkreślenia jest fakt oceny sytuacji finansowej podmiotów ubiegających się o środki pieniężne od banków. W opracowaniu zostały przedstawione najważniejsze dane ukazujące w jak dużym stopniu przedsiębiorstwa usługowe sięgają po zewnętrzne źródła finansowania oraz jakie miejsce w tej strukturze zajmują kredyty bankowe.

Celem artykułu jest próba oceny istotności i znaczenia środków pochodzących z kredytów i pożyczek bankowych na rozwój w sektorze usług. W artykule podjęto także próbę określenia najważniejszych zasad, którymi kierują się banki w ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa ubiegającego się o finansowanie.

Z przeprowadzonej analizy danych empirycznych wynika, iż kredyty bankowe obok kapitałów własnych stanowią główne i jednocześnie najpopularniejsze źródło finansowania realizowanych inwestycji. Mimo coraz większej oferty alternatywnych form finansowania, w dalszym ciągu to środki pochodzące od banków stanowią najczęstszą formę wspomagania przedsiębiorstw.

MONIKA PŁAZIAK, ANNA IRENA SZYMAŃSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Preferencje konsumentów w zakresie wyboru miejsca dokonywania zakupów na terenie Krakowa

Consumers' preferences for the place of purchase in Krakow

W opracowaniu dokonano analizy preferencji użytkowników przestrzeni miejskiej Krakowa w zakresie miejsca dokonywania zakupów. Analizę oparto na badaniach kwestionariuszowych przeprowadzonych z ponad 1700 respondentów. Wykorzystano także dane statystyczne pochodzące z GUS oraz Roczników Statystycznych Krakowa. Badania przeprowadzono według struktur płci i wieku respondentów. Wśród badanych wskazano poziom zainteresowania dokonywaniem zakupów w następujących miejscach: centra handlowe, hiper- i supermarkety, sklepy osiedlowe, dyskonty, hurtownie, place targowe i sklepy internetowe.

Szczególną uwagę poświęcono centrom handlowym i placom targowym. Te pierwsze, jako przejaw ekonomii globalnej oraz symbol globalizacji i rosnącego poziomu konsumpcji cieszą się zdecydowaną popularnością wśród konsumentów. Te drugie natomiast, przejaw ekonomii lokalnej, tracą na znaczeniu wśród konsumentów, chociaż nadal są popularne wśród pewnych grup społecznych, zwłaszcza osób starszych, jak też tych zainteresowanych zakupami produktów tańszych i ekologicznych, hołdujących stylowi życia w duchu „slow life”.

Badania wskazały powody dokonywania i niedokonywania zakupów w centrach handlowych i na placach targowych przez respondentów. Za pomocą wartości wskaźnika Yule'a wskazano zależności preferencji dokonywania i niedokonywania zakupów w określonych miejscach. Wyraźnie stwierdzono skłonność osób wybierających centrum handlowe do wyboru również hiper- lub supermarketu, a także zakupów w Internecie. Zdecydowanie nie byli oni natomiast skłonni do dokonywania zakupów na placu targowym, w sklepie osiedlowym i hurtowni. Należy zaznaczyć, że osoby preferujące zakupy na placach targowych, oprócz tego że nie były skłonne wybierać możliwości robienia zakupów w centrach handlowych, to również nie wykazały skłonności do zakupów w sklepach internetowych, chętnie natomiast wybierały sklep osiedlowy.

MARCIN POŁOM

Uniwersytet Gdański, Polska

Krajowy plan elektromobilności w miejskim transporcie publicznym jako szansa rozwoju dla przemysłu motoryzacyjnego

The national electromobility plan in urban public transport as a development opportunity for the automotive industry

Transport elektryczny – dzięki swym zaletom ekologicznym i eksploatacyjnym – doskonale wpisuje się w koncepcję tzw. „electromobility” i szerzej, w koncepcję „smart city” (inteligentnego miasta), które efektywnie gospodaruje swymi zasobami w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Polska, realizując cele polityki klimatycznej Unii Europejskiej, a także chcąc sprostać nowym wyzwaniom, musi być przygotowana na konieczność przejścia na gospodarkę niskoemisyjną. Rozwój takiej gospodarki, wymagający integracji jej wszystkich aspektów (w tym transportu miejskiego) wokół niskoemisyjnych technologii i praktyk, wydajnych rozwiązań energetycznych, czystej i odnawialnej energii oraz proekologicznych innowacji technologicznych, jest jednym z priorytetowych celów Siódmego ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska naturalnego do 2020 r. Istnieje zatem potrzeba zwrócenia uwagi na rolę i znaczenie transportu elektrycznego w kształtowaniu gospodarki niskoemisyjnej na obszarach zurbanizowanych w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju.

Miejski transport elektryczny w obecnej polityce rządowej odgrywa kluczową rolę jako jeden z filarów gospodarki opartej na innowacyjności. Ministerstwo Rozwoju poszukując dziedziny gospodarki, która mogłaby okazać się napędem dla dalszego rozwoju, wybrało miejski transport elektryczny. W ramach programu E-bus przygotowano koncepcję wprowadzenia do eksploatacji w polskich miastach ponad 800 elektrycznych autobusów do 2020 r. co ma stanowić 7% wszystkich użytkowanych autobusów w Polsce. Źródłem finansowania zakupów mają być fundusze unijne.

W artykule przeanalizowano możliwości produkcyjne przedsiębiorstw z branży motoryzacyjnej. Zwrócono uwagę na dotychczasowe doświadczenia w zakresie projektowania i budowy autobusów elektrycznych, wśród marek które mają zlokalizowane fabryki na terytorium Polski. W szczególności zanaliz-

zowano próbę budowy konsorcjów zorganizowanych w oparciu o trzy krajowe marki (Solaris, Ursus i Autosan) i uczelnie wyższe. Podjęto próbę oceny potencjału krajowego przemysłu elektrotechnicznego w zakresie realizacji rządowego projektu E-bus.

The role of the hotel and restaurant industry of the Carpathian-Podolia Region of Ukraine in the development of the tourism industry

As for 1 January 2015, there were 215 hotels and similar accommodation facilities, for the servicing of visitors in the region, which is 8.1% of the country's total. In the region, the number of hotels and similar accommodation facilities is as follows: in Khmelnytsky – 84, Vinnytsya – 73, and Ternopil – 58. During the last five years, the number of hotels and similar accommodation facilities has increased by 41.9% in the Podolia region. The average provision of hotels in the region per 1,000 inhabitants is 2.1 seats. The one-time capacity of the hotel base is 8,172 seats. The hotel industry enterprises in the region served 340,538 thousand tourists in 2014.

As for 1 January 2015, there were 2675 enterprises of the restaurant industry in the Podolia tourist region. The smallest number of these is in the Ternopil region (933 units), and most – in Vinnitsa (1,204 units). Over the past ten years, their total number has increased by 2.6%.

According to the results of the assessment of the population's provision in the Podolia tourist region, the objects of the restaurant industry are the highest – 8 enterprises per 10,000 people are observed in the Ternopil oblast, 6.1 and 6.3, respectively, in the Khmelnytsky and Vinnytsia regions.

In 2015, 2,000 restaurants, cafés and bars, belonging both to enterprises and entrepreneurs-individuals, served the population of the Khmelnytsky region. They accounted for almost 122,000 seats. The population's provision in restaurants has almost doubled over the past five years.

In recent years, the sphere of the restaurant business has increasingly concentrated on individuals-entrepreneurs. Contrary to 2000, the chain of restaurants, cafés and bars belonging to individuals has increased fourfold, while the network of enterprises, by contrast, has decreased by 13%. Entrepreneurs-individuals provide almost two-thirds of the region's restaurant industry's turnover.

In 2015, the turnover of the restaurant industry amounted to UAH 284.0 million, which was 97.1% of the corresponding period for the previous year.

The largest share in the structure of Podolia's establishments is made up of cafés and snack bars (particularly "fastfood"), oriented more towards the average

target segment of consumers. At the same time, the total number of restaurants has increased as compared to 2012, but their share remains the smallest owing to constant changes in currency rates during the period of economic instability, oriented mainly towards the business sector, and only 2-3% of the country's population can afford restaurants today.

The structure of institutions shows that the largest share of all restaurants in the Podoliaregionis occupied by cafés and snack bars, designed for a target audience with an average and lower than average income. In particular, this concerns all popular fast food restaurants, sushi bars, pizzerias, coffee shops, confectionery shops, etc.

The analysis of the current state of the food services market in the Podolia region suggests that the present political situation and crisis in the country, naturally, has a negative effect on small businesses. However, in spite of the constant fluctuation of the hryvnia exchange rate and the fall in the purchasing power of the Ukrainians, the restaurant business is still developing. The most active new objects are opening in the larger cities of the Podolia region, the leader among which is Vinnytsia, as well as the centres of the Ternopil and Khmelnytsky regions.

TOMASZ RACHWAŁ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Przemiany strukturalne przemysłu Polski w układzie regionalnym

Structural transformation of Polish industry: regional approach

Procesy transformacji gospodarki narodowej, związane w Polsce w ostatniej dekadzie XX i na początku XXI w. z przechodzeniem od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej, wpływające na przemiany struktury gospodarki i poszczególnych jej sektorów, zachodzą pod wpływem różnorodnych impulsów z otoczenia międzynarodowego. Impulsy te związane są przede wszystkim z przechodzeniem poprzez fazę postindustrialną do fazy informacyjnej rozwoju cywilizacyjnego, procesami globalizacji gospodarki światowej, których przejawem jest m.in. wzrost znaczenia korporacji międzynarodowych i przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych, budową gospodarki opartej na wiedzy i wzrostem roli innowacyjności w rozwoju społeczno-gospodarczym oraz procesami integracyjnymi i dezintegracyjnymi, wśród których, z punktu widzenia Polski, szczególną rolę odgrywa proces integracji europejskiej. Procesy te wpływają na przemiany struktury sektorowej gospodarki, prowadzące do zmniejszenia się udziału przemysłu w aktywizacji zasobów pracy na rzecz sektora usług. Nie oznacza to jednak zmniejszania się roli przemysłu w gospodarce, o czym świadczy m.in. systematycznie rosnąca wartość dodana i wartość produkcji sprzedanej przemysłu, a nawet w niektórych latach wzrost udziału. Niemniej formułowane cele polityki gospodarczej w krajach wysokorozwiniętych gospodarczo w końcu XX i na początku XXI wieku nie stawały się rozwiniętych przemysłu wśród najważniejszych celów strategii rozwojowych. Jednak kryzys gospodarczy przełomu pierwszej i drugiej dekady XXI w. pokazał, że konieczna jest zmiana tych strategii i podjęcie działań na rzecz reindustrializacji, w celu podniesienia innowacyjności gospodarek i zdynamizowania rozwoju gospodarczego, w tym także zmniejszenia stopy bezrobocia. Okazało się bowiem, że kraje, które stopniowo rezygnowały z działalności przemysłowej na rzecz usług, nie zawsze sobie radzą w warunkach współczesnej gospodarki, szczególnie w sytuacji kryzysu w gospodarce światowej. Zatem taka reindustrializacja, oparta na nowoczesnych, innowacyjnych działach przemysłu, wydaje się konieczna. Wskazują na to także doświadczenia nie tylko Polski, ale także in-

nych krajów Europy Środkowej i Wschodniej, które w drugiej fazie okresu transformacji utrzymywały bądź nawet zwiększały swój potencjał przemysłowy, co korzystnie przekładało się na wyniki całej gospodarki. W konsekwencji polityka reindustrializacji została wpisana także do celów polityki przemysłowej Unii Europejskiej określonych w strategii rozwojowej do 2020 r. i krajowych strategii rozwoju gospodarczego w Polsce i innych krajach europejskich, co może w znaczącym stopniu wpłynąć, a nawet już częściowo wpływa, na wzrost potencjału oraz tempo i zakres przemian struktury działowej przemysłu. Przejawia się to głównie w systematycznym zwiększeniu roli i udziału bardziej nowoczesnych działów przemysłu. Należy jednocześnie podkreślić, że procesy te w różnym stopniu oddziałują na poszczególne układy regionalne, w efekcie czego następują zmiany także w strukturze przestrzennej przemysłu.

W nawiązaniu do tych tendencji przedmiotem referatu są przemiany strukturalne sektora przemysłowego w układzie województw w latach 2001-2015. Analizie poddano podstawowe mierniki potencjału przemysłowego, takie jak zatrudnienie, wartość dodana brutto, wartość środków trwałych i nakłady inwestycyjne w celu określenia zmian udziału przemysłu w potencjalnie ekonomicznym województw, a także udziału województw w krajowym potencjale przemysłowym. Dokonano także analizy wskaźników uprzemysłowienia oraz zmian w zakresie koncentracji przemysłu w układzie regionalnym. Analiza zmian wartości miernika syntetycznego potencjału przemysłowego wskazuje na proces zmniejszania się udziału historycznie wysoko zindustrializowanych regionów, takich jak województwo śląskie i mazowieckie, w strukturze przemysłu krajowego, na rzecz innych województw. Są to z jednej strony województwa mniej uprzemysłowione, takie jak lubuskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, a także takie, w których dynamicznie rozwijają się nowoczesne działy przemysłu, na przykład województwo dolnośląskie, pomorskie i wielkopolskie. Generalnie prowadzi to do zmniejszenia się współczynników zmienności potencjału przemysłowego i wskaźników uprzemysłowienia. Świadczy to o procesie wyrównywania się różnic w zakresie uprzemysłowienia w układzie wojewódzkim, co z punktu widzenia realizacji celów polityki regionalnej i polityki spójności należy uznać za zjawisko korzystne.

RENATA RETTINGER

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

MAŁGORZATA BAJGIER-KOWALSKA

Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego, Polska

Eventy jako element różnicujący produkt turystyczny miast – studium przypadku Pistoia

Events as an element differentiating the cities' tourism product. The case of Pistoia (Italy)

Wśród wielu dziedzin turystyki kulturowej, turystyka eventowa jest jedną z najczęściej podejmowanych i najszybciej rozwijających się form ruchu turystycznego. Eventy stanowią obecnie jedną z głównych kategorii produktu turystycznego i dla wielu turystów stanowią jeden z celów podróży, kreując pozytywny wizerunek destynacji turystycznej. Obserwuje się potencjalne zależności pomiędzy eventem a rynkiem turystycznym wybranej destynacji, ponieważ organizacja eventów stanowi obecnie jeden z głównych czynników determinujących rozwój turystyki kulturowej w miastach. Eventy o charakterze kulturowym stały się elementem marketingowym miasta w kontekście uzyskania i utrzymania przewagi konkurencyjnej.

Głównym celem opracowania jest ukazanie potencjału turystycznego miasta oraz dalszych możliwości wzrostu wielkości ruchu turystycznego w świetle współczesnych trendów w zakresie turystyki miejskiej. Podjęto próbę analizy produktu turystycznego miasta Pistoia w kontekście jego położenia w sąsiedztwie dużych ośrodków turystycznych takich jak Florencja czy też Piza. W opracowaniu sformułowano pytanie badawcze: jak w warunkach wzmożonej konkurencji będą funkcjonować małe i średnie miasta w cieniu wielkich ośrodków turystycznych, takich jak Florencja czy Piza. Pistoia może być przykładem jak wydarzenia kulturalne stały się efektywnym narzędziem przyczyniającym się do rozwoju turystyki w regionie i są elementem różnicującym regiony turystyczne czy też miasta turystyczne.

WOJCIECH SADKOWSKI

Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska

Istota usług i działalności usługowej – studium teoretyczne

The essence of services and service activities – theoretical study

Głównym celem artykułu jest przedstawienie najważniejszych funkcji usług oraz istoty działalności usługowej. W pierwszej części autor prezentuje definicje usługi oraz przedsiębiorstwa usługowego. Drugi punkt zawiera zestawienie najważniejszych cech usług wyróżniających je od innych działalności. W trzeciej i czwartej części autor koncentruje się na funkcjach sektora usługowego, elementach składowych przedsiębiorstwa usługowego oraz problemach w zarządzaniu nimi. Obiekt badań stanowi usługa i związana z nią działalność usługowa, która odgrywa coraz istotniejszą rolę w polskiej gospodarce. W pracy przeprowadzono analizę piśmiennictwa naukowego z zakresu zarządzania jakością, ekonomiki usług, marketingu oraz zastosowano metody indukcji i dedukcji. Według danych Ministerstwa Gospodarki z roku 2015 roku, co drugi pracujący Polak znajduje zatrudnienie w usługach. W gospodarkach wysoko rozwiniętych aż 80% dochodu narodowego jest wytwarzane przez przedsiębiorstwa usługowe. Natomiast wkład sektora usługowego w tworzenie PKB Polski wzrósł z poziomu ok. 50% w latach 90. XX wieku do ok 65% obecnie. Jakość realizowanych usług ma istotny wpływ na wyniki finansowe podmiotów tego sektora. Sukces na bardzo konkurencyjnym rynku usług może zapewnić tylko świadczenie usług najwyższej jakości.

KRZYSZTOF SALA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Przemysłowe wykorzystanie energii geotermalnej w Polsce na przykładzie geotermalnego zakładu ciepłowniczego w Bańskiej Niżnej

Industrial use of geothermal energy in Poland on the example of a geothermal heating plant in Banska Nizna

Energetyka geotermalna może stanowić interesujące pod wieloma względami źródło energii odnawialnej. Wśród jej rozmaitych zastosowań na uwagę zasługuje wykorzystanie przemysłowe.

Celem i przedmiotem publikacji było przedstawienie roli alternatywnego źródła energii jaki stanowi energia geotermalna w wykorzystaniu przemysłowym w Polsce. Publikacja powstała w oparciu o ogólnodostępną literaturę książkową, dane statystyczne, jak również na podstawie wiadomości netograficznych.

W artykule przedstawiono zasady funkcjonowania energetyki geotermalnej, jej rolę i funkcje dla gospodarek na świecie i w Polsce. Wskazano kraje, które w największym stopniu korzystają z instalacji geotermicznych. Opisano zalety wykorzystywania geotermiki, jak również jej mankamenty.

W publikacji poświęcono szczególną rolę przemysłowemu wykorzystywaniu energetyki geotermalnej na przykładzie pierwszego zakładu geotermalnego w Polsce w miejscowości Bańska Niżna.

Dane zostały zilustrowane przy pomocy tabel i wykresów. Metoda badawcza zastosowana w publikacji to analiza danych zastanych oraz krytyka piśmiennicza.

Na podstawie dostępnej literatury książkowej, netografii i danych statystycznych wynika jasno, że energetyka geotermalna może stanowić ważne źródło energii w wykorzystaniu przemysłowym. Jednakże należy mieć świadomość zarówno jej zalet, jak i mankamentów.

Autor prezentując analizę danych statystycznych i dostępnych materiałów dotyczących wykorzystywania biomasy, ocenia bieżącą sytuację, a także dokonuje próby oceny przyszłości energetyki geotermicznej w Polsce.

ANDRZEJ SOCZÓWKA

Uniwersytet Śląski, Sosnowiec, Polska

IVAN RUDAKEYCH

Tarnopolski Uniwersytet Pedagogiczny, Ukraina

Produkcja taboru tramwajowego i trolejbusowego na Ukrainie na tle sytuacji taborowej przedsiębiorstw

Production of trams and trolleybuses in Ukraine in the aspect of transport company's fleet capability

Początki produkcji tramwajów na Ukrainie to okres międzywojenny, a trolejbusów – koniec lat 50. XX wieku. Jednakże wraz z masowymi dostawami importowanego taboru z Rosji i Czechosłowacji, produkcję tych środków transportu na Ukrainie wstrzymano. W początkach lat 90. XX wieku z powodu kryzysu ekonomicznego i problemów finansowych, dostawy zagraniczne uległy znacznemu zmniejszeniu. Sytuacja przedsiębiorstw tramwajowych i trolejbusowych pogorszyła się wraz z rozpadem ZSRR, kiedy to uległy rozerwaniu więzi gospodarcze nie tylko pomiędzy państwami Środkowej i Wschodniej Europy, ale również i byłymi sowieckimi republikami. W tych trudnych ekonomicznie warunkach podjęto decyzję o wznowieniu na Ukrainie produkcji tramwajów i trolejbusów.

Celem artykułu jest analiza sytuacji taborowej komunikacji tramwajowej i trolejbusowej na Ukrainie po 25 latach od momentu odzyskania niepodległości, poprzez porównanie dwóch aspektów jej funkcjonowania: ukraińskiego rynku producentów taboru oraz sytuacji taborowej przedsiębiorstw. Jako obszar badań, przyjęto granice Ukrainy sprzed 2014 r., na którym funkcjonowało pod koniec 2016 roku 20 sieci tramwajowych i 41 sieci trolejbusowych. Badania mają charakter podstawowy i opierają się w dużej mierze na materiale zebranym przez autorów. W artykule scharakteryzowano marki i modele taboru tramwajowego i trolejbusowego wyprodukowanego na Ukrainie po 1991 r., nie tylko opisując te konstrukcje, ale również przygotowując zestawienia statystyczne dotyczące wielkości produkcji i jej odbiorców.

Sytuację na rynku producentów taboru porównano z sytuacją taborową tamtejszych przedsiębiorstw. Badania potwierdziły, że mamy do czynienia z kryzysem systemowym. Komunalne przedsiębiorstwa tramwajowe i trolejbusowe każdego roku generują straty i coraz większe zadłużenie. Nowy tabor kupowany

jest nieregularnie i w niewielkich ilościach, co ogranicza liczbę potencjalnych dostawców, a w dodatku przy wyborze najkorzystniejszej oferty preferowany jest rodzimy producent. Tym samym nie musi on być konkurencyjny cenowo, jakościowo i technologicznie, co tylko zwiększa jego dystans rozwojowy w stosunku do czołowych producentów taboru w Europie. A z uwagi na relatywnie niską jakość produktów ze swojego portfolio musi utrzymywać się wyłącznie ze skromnych zleceń krajowych.

JACEK SOŁTYS

Politechnika Gdańska, Polska

SŁAWOMIR DOROCKI

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Usługi ośrodków podregionalnych w Polsce

Services of supra-regional centres in Poland

Przemiany cywilizacyjne wpłynęły na zmiany w hierarchicznym modelu sieci osadniczej Christallera, ale wiele prawidłowości zachowuje aktualność. Pojawia się pytanie, w jakim stopniu prawidłowości dotyczą koncentracji usług tworzących hierarchiczne ośrodki. Celem pracy było określenie usług reprezentatywnych dla poziomu podregionalnego, rozpoznanie koncentracji tych usług i tworzonych przez nie ośrodków oraz ocena, w jakim stopniu występują prawidłowości hierarchicznego modelu lokalizacji usług. Badania, będące kontynuacją badań z r. 2015, uwzględniające aktualniejsze dane i szerszy zakres usług, wykazały, że są miasta, które można nazwać ośrodkami podregionalnymi pełnymi i niepełnymi, a zestawy obecnych w nich usług tworzą różne kombinacje. Ośrodki te usystematyzowano i porównano z ośrodkami subregionalnymi ustalonymi w planach zagospodarowania województw.

ANATOLY STEPANOV

Ural State University, Yekaterinburg, Russia

The oriental vector of the industrial policy of the Russian Federation

This paper focuses on serious changes in the industrial policy of the Russian Federation during the last three years. Russia is presently concentrating on maintaining strong ties with Asian countries. The emphasis is on forming the Eurasian Economic Unity and the development of special projects in the integrational direction. Examples showing interactions between China, Kirgizstan and Kazakhstan will be given in the presentation. The key trends in the industrial development of Russia concern trans-border ties, which involve the agglomeration and space effects. In the eastern part of Russia, territories of advanced development have begun their formation including joint stock ventures with the countries of Central and Eastern Asia. Their focus is on value added tax chains, industrial clusters, and innovative regional systems. The most successful projects are considered to be those focused on collaboration in such spheres as metallurgy and machinery, engineering and agriculture. The implementation of agricultural projects has helped Russia to reduce the negative impact of sanctions from the United States of America and the European Union. In conclusion, the turbulence of the world market during 2014-2017 has had a profound impact on the territorial structure in the economy of the Russian Federation.

ARKADIUSZ ŚWIADEK
Uniwersytet Zielonogórski, Polska

MAREK SZAJT
Politechnika Częstochowska, Polska

Wpływ nakładów na innowacje na wielkość produkcji przemysłowej w Polsce w układzie regionalnym

Impact of innovation expenditures on industrial production in Polish regional systems

Od wielu lat wiemy, że innowacje odpowiadają za rozwój gospodarczy, choć ilościowych studiów badawczych z tego zakresu jest cały czas relatywnie niewiele. W krajach rozwiniętych większość nowych technologii powstaje dzięki wewnętrznym wysiłkom badawczo-rozwojowym, gdy w tych goniących, jak Polska, dominującym jest transfer technologii, a struktura nakładów na innowacje jest skrajnie odmienna. Dodatkowo, komplikacje w badaniu tych zjawisk tworzą krótkie szeregi czasowe statystyki publicznej.

Celem artykułu jest identyfikacja i ocena wpływu nakładów na innowacje i ich struktury na kształtowanie produkcji przemysłowej (wytwórczość przemysłowa) w Polsce w latach 2006-2016 przy uwzględnieniu w badanym okresie zróżnicowania regionalnego, opóźnień czasu i systemu wag. W pracy zmierzano do odpowiedzi na pytanie czy to wewnętrzne badania i rozwój czy może bierny transfer technologii, w tym z zagranicy są głównymi determinantami rozwoju wytwórczości w Polsce? Analizy oparto na wieloczynnikowym panelowym modelowaniu regresji na podstawie szeregów Banku Danych Lokalnych. Główne wnioski dotyczą 1) zmian we wpływie poszczególnych kategorii wydatków na innowacje na wartość produkcji przemysłowej, 2) rosnącym znaczeniu wysiłków B+R, przy stale istotnym zakupie maszyn i urządzeń z importu, 3) istotnym znaczeniu opóźnionego oddziaływania części nakładów na wyniki przemysłowe, 4) uwzględnienia zróżnicowania przestrzennego na modelowanie badanych zjawisk.

MAREK SZAJT

Politechnika Częstochowska, Polska

Zmiany na rynku usług turystycznych w Polsce w ujęciu regionalnym

Changes in the market of tourist services in Poland in the regional perspective

Rynek usług turystycznych w Polsce, podobnie jak w innych państwach stale się rozwija. Zmiany w jego układzie przestrzennym warunkowane są z jednej strony popytem wewnętrznym i zewnętrznym, z drugiej możliwościami rozwoju poszczególnych regionów.

Celem pracy była analiza zmian w ruchu turystycznym w układzie przestrzennym i czasowym w odniesieniu do regionów polski klasy NUTS2. Analizy wykonano z wykorzystaniem danych pochodzących z banku danych regionalnych i lokalnych GUS, oraz Eurostatu. W analizach wykorzystano narzędzia zakresu analizy statystycznej.

Wyniki wskazują, że pomimo pozornego stabilnego i zrównoważonego rozwoju, w niektórych województwach proces ten jest szybszy a w niektórych – lubuskie - obserwujemy wręcz spadek liczby turystów na przestrzeni ostatnich lat. Obserwujemy także wyraźne różnice w sezonowości pomiędzy turystami rezydentami i nierezydentami oraz częstotliwości odwiedzin poszczególnych regionów ze strony tych grup. Polskie regiony nadmorskie okazują się być dużo bardziej atrakcyjne dla rodzimych turystów, podobnie jak tereny narciarskie w zimie. Turyści zza granicy odwiedzają częściej duże miasta, takie jak Warszawa, Kraków, czy Wrocław i ich okolice, z czego wynika przedłużenie sezonu wysokiego nawet do października.

KADIR TEMURÇIN, YOLCU ALDIRMAZ, GÜLCAN SARP, MAHINUR KILIÇ

Süleyman Demirel University Department of Geography, Isparta, Turkey

Uneven distribution of manufacturing industries in Istanbul

The spatial distribution of industrial activities varies day by day, depending on the developments taking place on the global, regional and local scale, and the examination of these subject areas gains more importance. This structure, which is determined by the applied policies and plans, and in particular the decisions of location selection, causes production to be carried out in erratic spatial patterns as never before. Thus, the erratic development between regions becomes impossible to eliminate and many regional and local problems arise both in developed as well as undeveloped areas. A similar situation applies in our country. The Marmara Region has always been the most concentrated area in terms of production elements in Turkey. However, the unequal distribution pattern has been manifested within the region and major differences are becoming prominent in terms of all criteria used to examine industrial activities in Istanbul province, such as employment numbers, numbers of businesses, added value, as well as import and export figures. The differences in the distribution pattern are not limited to these. As the size of the scale increases, the areas of the concentration of industrial activities become more pronounced, and the elements affecting this situation can be explained with more precise findings. The aim of this study is to investigate inequalities in the spatial distribution of industry in Istanbul, and to explain the elements affecting the distribution in detail by means of spatial statistical methods. The fundamental data sources of the study are comprised of detailed enterprise data acquired from the Istanbul Chamber of Commerce, the administrative division map obtained from the Istanbul Metropolitan Municipality, and the statistics for the manufacturing industry obtained from the Turkish Statistical Institute and the Ministry for Science, Industry and Technology. Information pertaining to enterprises registered with the Istanbul Chamber of Commerce (number of employees, number of enterprises, sector and sub-sector information) and the administrative division map from the Istanbul Metropolitan Municipality, which has been prepared on a neighbourhood scale, has been processed on a database. The intention is to try to explain factors influencing the spatial distribution of industrial enterprises and employees in these facilities with various spatial statistical methods, especially Local Moran's I and Getis

Ord analyses of the Arc Gis programme. The result of the findings indicate that the main road routes (D100 – E80) and the connection points of the mentioned lines (primarily the Mahmutbey–Yeşilköy connection and AydınlyoluCaddesi), Organised Industrial Zones, Small Industrial Sites, areas that have been determined as industrial sites during various periods, and the areas around central business sites, are areas clustering manufacturing industry operations and employment according to Lokal Moran's I analysis (high-high cluster), while the north and west of İkitelli OIZ are low intensity areas (low-high cluster) near the high cluster zone. Two of the indicated clustering areas are on the Anatolian side of the province, while six are on the European side. Similar results are obtained with the Getis Ord analysis, however, according to the results of this analysis, the concentration area is wider. According to both analysis results, the number of enterprises has more intense clustering than the number of employees. This situation can be explained by the fact that the plants operating with large enterprises have been distributed throughout many neighbourhoods, which developed especially after 1980. On the other hand, the median centre of the number of enterprises is the Zeytinburnu District's Maltepe eNeighbourhood, while the median centre shifts to the north-west direction in the Bayrampaşa District's Orta Neighbourhood. The same applies to the number of employees where the average centre is the Eyüp District's Topçular Neighbourhood, while the average median centre is manifested as the Bayrampaşa District' sOrta Neighborhood. All this indicates that the manufacturing industry's employment and enterprises in Istanbul province are concentrated in certain zones and that the zoning and decentralisation policies applied in clustering, market areas and highway routes have a major impact.

KADIR TEMURÇIN, MAHINUR KILIÇ, GÜLCAN SARP,
YOLCU ALDIRMAZ

Süleyman Demirel University Department of Geography, Isparta, Turkey

Industrial relocation in the Bağcılar District (Istanbul)

The circulation of fixed capital provides important arguments for researchers to make sense of spatial processes. Variations in the spatial choices of capital ensuring the ability of capital to produce, consume and restructure penetrate into different sites or regions, which helps many social scientists, especially geographers, generate basic ideas to interpret the future. The aim of this study is to explain the pattern of industrial displacement and to reveal the sectoral and structural differences of the trend over the last ten years in Bağcılar District (Istanbul), which has been shaped under the hegemony of industrial capital since the 1980s. Member registration information, between 2007 and 2017, obtained from the Istanbul Chamber of Industry has been used. The locations of companies operating in the Bağcılar District between 2007 and 2017 were determined using the Istanbul City Guide and Google Earth, and mapped using Arc Gis, which provided a spatial pattern of the companies that had left Bağcılar and those that had settled there. With the business data processed in the database, structural and sectoral characteristics have become interpretable owing to their spatial associations. Most of the enterprises that have settled in Bağcılar are manufacturing companies operating on various floors of marketplaces, passages and buildings located in central business areas. Enterprises that have left Bağcılar are mostly large-scale industrial companies that have settled to the north and west of Mahmutbey and Hadımköy connection roads, mostly west of the district. Although this trend of industrial capital seems to be consistent with the plans or change in location selection in the urban area, the shifting of the industrial capital from Bağcılar to central business districts and far from central business districts to Bağcılar demonstrates that capital still moves freely in Istanbul, and that both centralisation and decentralisation are simultaneously at work here. Lastly, most enterprises that have left Bağcılar, and those that have settled there, have shifted their locations from different regions of the district, which has led to a transformation in the spatial distribution of industrial activities.

GRAŻYNA WĘGRZYN

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Jelenia Góra, Polska

Innowacyjność gospodarek w kontekście zmian strukturalnych w zatrudnieniu i kształceniu

Innovativeness of economies in the context of structural changes in employment and education

Celem opracowania jest zidentyfikowanie wyróżników (cech szczególnych) struktury zatrudnienia i struktury kształcenia na poziomie wyższym sprzyjających innowacyjności gospodarki. W opracowaniu zakłada się, że innowacyjność gospodarki jest determinowana z jednej strony przez zmiany strukturalne gospodarki, wyrażające się w odpowiedniej strukturze zatrudnienia, a z drugiej przez strukturę kształcenia na poziomie wyższym, odpowiadającą potrzebom nowoczesnej gospodarki. Opracowanie składa się z trzech części. W pierwszej, na podstawie wartości wskaźnika Summary Innovation Index (SII), wybrano gospodarki Unii Europejskiej o najwyższym poziomie innowacyjności jako benchmark do dalszej analizy. W części drugiej dokonano analizy porównawczej struktury zatrudnienia w poszczególnych gospodarkach i zmian strukturalnych zachodzących w gospodarkach przyjętych jako benchmark. Stopień podobieństwa struktur gospodarek przedstawiono za pomocą udziału pracujących w sekcjach PKD w ogólnej liczbie pracujących. W części trzeciej analizie porównawczej poddano ilość i strukturę absolwentów szkół wyższych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem struktury absolwentów w krajach referencyjnych. Zakres czasowy analizy obejmuje lata 2008-2016. Zakres przestrzenny podjętych w pracy rozważań obejmuje obszar Unii Europejskiej, tj. 28 państw. W opracowaniu wykorzystano metody analizy opisowej i analitycznej, w tym porównawczej.

SEBASTIAN WOJTKIEWICZ
Uniwersytet Szczeciński, Polska

Rozwój przemysłu taboru kolejowego w Polsce w XXI wieku

Progress of rolling stock industry in Poland in the 21st century

Celem artykułu jest analiza rozwoju przemysłu taboru kolejowego w Polsce w XXI wieku. Początek XXI wieku przyniósł wiele przemian i innowacji w przemyśle taboru kolejowego w Polsce. W wyniku transformacji gospodarki i procesu prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych zmniejszyła się produkcja i modernizacja taboru przez krajowe firmy, co spowodowało ich likwidację, sprzedaż lub zmianę organizacyjną. Przystąpienie do UE oraz chęć zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych kolei przez samorządy wymusiło zmianę użytkowania taboru kolejowego na bardziej ekonomiczne i komfortowe pojazdy szynowe. Dodatkowym impulsem do zmian była możliwość uzyskania dotacji z UE, co zmniejszało koszty zakupu. Chęć wymiany taboru zapoczątkowała produkcję przez krajowe jak i zagraniczne firmy produkcyjne. Rozwój gospodarki w tym sektorze oraz wzrost popytu na nowe pojazdy szynowe spowodowało budowę nowych innowacyjnych pojazdów. Nowe oraz głęboko zmodernizowane pojazdy szynowe musiały spełniać określone normy. Większość firm zajmujących się budową oraz modernizacją pojazdów musiało wykorzystywać elementy z innych firmy produkujących podzespoły, co napędzało te firmy.

W artykule wykorzystano metody statystyczne oraz kartograficzne do analizy danego zjawiska.

Obecnie w Polsce na rynku dominują dwie firmy zajmujące się produkcją kolejowych pojazdów szynowych, są to Pojazdy Szynowe Pesa Bydgoszcz oraz Newag. Można także wyróżnić H. Cegielski – Fabryka Pojazdów Szynowych zajmującą się produkcją i modernizacją wagonów, jednostek trakcyjnych, a kiedyś lokomotyw oraz ZNTK Mińsk Mazowiecki zajmującą się modernizacją, a także wiele mniejszych firm związanych z tym działem gospodarki. W Polsce znajdują się też zakłady zagranicznych koncernów produkujących tabor. Powstały one w wyniku przejęcia dawnych polskich przedsiębiorstw i ich restrukturyzacji. Często zagraniczne firmy zastępują polskich producentów kiedy rodzimoty rynek nie jest w stanie zaspokoić zapotrzebowania dany tabor.

Wiele nowych i zmodernizowanych w Polsce pojazdów kolejowych przez krajowych producentów jest często nieprzetestowanych i kończy się to wieloma awariami w użytkowaniu. Nowo zakupione pojazdy posiadają gwarancję i dodatkowo polisę ubezpieczającą, która gwarantuje naprawę w przypadku różnorodnych wypadków. Nowe pojazdy przechodzą przeglądy u producenta, a nie jak w starszych typach pojazdów u przewoźnika. To gwarantuje dodatkową pracę oraz dochody.

MIROŚLAW WÓJTOWICZ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Rola przemysłu samochodowego w industrializacji i motoryzacji Wenezueli

The role of the automotive industry in the development of industrialization and motorization in Venezuela

Celem artykułu jest przedstawienie historii rozwoju przemysłu samochodowego w Wenezueli oraz określenie zmian jego znaczenia w gospodarce tego kraju zarówno pod względem wielkości zatrudnienia jak i udziału w ogólnej wartości produkcji przemysłowej. Zbadano również wpływ przemysłu samochodowego na rozwój motoryzacji w tym kraju.

Do początku XX wieku Wenezuela była państwem typowo rolniczym z relatywnie słabo rozwiniętym rzemiosłem i niewielkimi załączkami działalności przemysłowej. Dopiero odkrycie złóż ropy naftowej oraz jej intensywne eksploatacja od lat 20. XX wieku zapoczątkowało żywiołowszy proces industrializacji napędzany inwestycjami części zysków pochodzących z jej eksportu. Po II wojnie światowej dodatkowym czynnikiem przyspieszającym rozwój przemysłu była także aktywna polityka kolejnych rządów realizująca zalecenia obowiązującej w tym okresie strategii rozwoju gospodarczego poprzez substytucję importu. Szczególną uwagę położono w tym okresie na rozwój przemysłu samochodowego, który poprzez swoje liczne powiązania z innymi sektorami miał być kołem zamachowym całej gospodarki, a jednocześnie miał dostarczyć środków transportu rekompensując brak rozwiniętej sieci kolejowej i napędzić dalszy rozwój gospodarczy.

Przeprowadzone badania wskazują, iż rozwój tego sektora był oparty głównie na inwestycjach międzynarodowych koncernów samochodowych, które były z kolei silnie uzależnione od wielkości lokalnego rynku. Powstałe zakłady były więc głównie oparte na montażu pojazdów z dostarczonych z zagranicy części i podzespołów. Były one stosunkowo słabo zakorzenione w lokalnej gospodarce i jedynie w niewielkim stopniu korzystały z miejscowych poddostawców dostarczając niewielkie efekty mnożnikowe. Produkcja była silnie uzależniona od sytuacji gospodarczej kraju, która z kolei nieodłącznie wiązała się z dochodami uzyskiwanymi z eksportu ropy naftowej. Boom gospodarczy związany ze wzrostem cen ropy na rynkach światowych generował wzrost produkcji przemysłu samochodowego napędzany zwiększoną konsumpcją. To z kolei wpływało na

zwiększenie importu części samochodowych pogarszając bilans płatniczy kraju. W okresach spadku cen ropy naftowej sektor motoryzacyjny dotykał kryzys wynikający z ograniczonych możliwości konsumpcyjnych ludności.

MICHAŁ ŻEMŁA, ANETA RZĄDZIK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Rozpoznawalność marek hoteli niezrzeszonych

Recognition of non-chain hotels' brands

W Polsce, głównie w największych miastach, działa większość najważniejszych globalnych sieci hotelowych, obok których rozwija się także segment hoteli niezrzeszonych obejmujący obiekty o bardzo zróżnicowanym standardzie, lokalizacji i wielkości. Coraz większa konkurencyjność rynku i zwiększające się oczekiwania nabywców prowadzą poszczególne hotele do stosowania wielu różnych narzędzi marketingu, m.in. powszechnie wykorzystywane są tablice reklamowe hoteli przy głównych drogach. Skuteczność takich działań uzależniona jest od możliwości zbudowania przez reklamowany obiekt marki rozpoznawalnej i dobrze kojarzonej.

Przeprowadzone wśród studentów kierunku Turystyka i Rekreacja badania ankietowe pokazują, że rozpoznawalność polskich hoteli niezrzeszonych pozostaje na bardzo niskim poziomie, co więcej respondenci łatwiej wskazywali marki hoteli ulokowanych w okolicach ich miejsca zamieszkania, niż w typowych destynacjach turystycznych. Nie znalazła wyraźnego potwierdzenia hipoteza, że hotele o wyższym standardzie posiadają lepiej rozpoznawalne marki. W badaniach wykorzystano metodę określania rozpoznawalności spontanicznej marek. W pracy omówione zostały też ograniczenia związane z metodą prowadzenia badań oraz wskazano najważniejsze kierunki przyszłych badań.

KAMILA ZIÓŁKOWSKA-WEISS

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Wpływ czynników politycznych i prawnych na aktywność turystyczną amerykańskiej Polonii

Political and legal factors conditioning tourist activity of American Polonia

Stany Zjednoczone cechuje długa historia związana z imigracją, co odzwierciedla się w ustawodawstwie. Prawo stanowi główny instrument polityki imigracyjnej. Polska jest jednym z czterech krajów UE, oprócz Bułgarii, Rumunii i Cypru, które nadal znajdują się poza Visa Waiver Program (VWP). Wejście do VWP daje prawo przyjazdu do USA bez wizy na okres do 90 dni. Wpływ zmian, które nastąpiły w prawie imigracyjnym jakie przyjęto w ostatnich latach, może mieć znaczenie dla sytuacji pewnej liczby Polaków i osób polskiego pochodzenia w USA. Wejście w życie ustawy Immigration and Reform Act (tzw. Dream Act), czyli amnestii dla osób, które jako dzieci nielegalnie przybyły do Stanów Zjednoczonych pod opieką rodziców, jak również umorzenie postępowań deportacyjnych przeciw osobom, które nie są przestępcami i których sprawy nie zaliczają się jako priorytetowe, dają szansę nielegalnym imigrantom na uregulowanie ich statusu.

Głównym celem artykułu jest przedstawienie czynników politycznych i prawnych, które warunkują aktywność i wybór destynacji turystycznej wśród chicagowskiej Polonii. Jednym z ważniejszych czynników, które przyczyniają się do aktywności turystycznej wśród amerykańskiej Polonii jest uregulowana prawnie sytuacja pobytowa. W artykule zaprezentowana zostanie metoda sondażu diagnostycznego w postaci badań ankietowych wśród Polonii w liczbie 1014 w języku polskim i angielskim. Zostaną przedstawione wyniki mówiące o tym, że status pobytowy respondentów w USA nie wpływa na częstotliwość wyjazdów w ciągu roku, osoby przebywające w USA legalnie poświęcają więcej czasu na wypoczynek w ciągu roku niż osoby przebywające w USA nielegalnie, osoby przebywające w USA legalnie wydają w ciągu roku większą sumę pieniędzy na podróże niż osoby przebywające w USA nielegalnie oraz, że uregulowany status pobytowy Polonii wpływa na wybór kierunku wyjazdu również wewnątrz kraju.

Rola wiodących przedsiębiorstw w przemianach przestrzeni społeczno-gospodarczej

The role of leading companies in the transformation of the socio-economic space

W procesach rozwoju cywilizacyjnego dominującą rolę odrywają podmioty gospodarcze, które spełniają funkcję czynników motorycznych przemian przestrzeni społecznej, gospodarczej i kulturowej. Wpływają one na kształtowanie gospodarki światowej, poszczególnych kontynentów, a także gospodarek krajów, regionów i układów lokalnych. Wśród nich generalnie można wyróżnić przedsiębiorstwa o funkcjach: wiodących (podstawowych), komplementarnych, standardowych i lokalnych. Przedsiębiorstwa wiodące odznaczają się znacznym potencjałem techniczno-ekonomicznym, pracują na potrzeby rynku krajowego, międzynarodowego lub światowego. Przedsiębiorstwa o funkcjach komplementarnych pracują przeważnie na potrzeby firm wiodących, natomiast przedsiębiorstwa o funkcjach standardowych związane są głównie z potrzebami rynków ponadregionalnych i regionalnych a przedsiębiorstwa o funkcjach lokalnych zaspakajają potrzeby obszaru powiatów, gmin, czy podstawowych jednostek osadniczych. Wyróżnione kategorie funkcjonalne przedsiębiorstw charakteryzują się dużym zróżnicowaniem w zakresie potencjału ekonomiczno-technicznego, przynależności branżowej oraz zasięgiem oddziaływania powiązań aktywnych i pasywnych.

Przedmiotem rozważań będzie próba zarysowania koncepcji określania roli wiodących przedsiębiorstw w przemianach przestrzeni społeczno-gospodarczej różnej skali układów przestrzennych. Przyjmujemy założenie, że ze względu na znaczący potencjał ekonomiczny, poziom i jakość wyposażenia technicznego, a także powiązania z otoczeniem, odgrywają one dominującą rolę w procesach kształtowania układów przestrzennych.

Dynamicznie rozwija się potencjał ekonomiczny 500 największych firm występujących w przestrzeni krajowej, który w różnym stopniu wpływa na rozwój układów regionalnych. Wyrazem tego jest wzrost ich przychodów z sprzedaży z 423 mld zł w 1999 r. do 1359,7 mld zł w 2016r., tj. do 321,3%. Największa koncentracja siedzib ich zarządów i związanych z nimi oddziałów produkcyjnych, usługowych, czy produkcyjno-usługowych, występuje na terenie woje-

wództwa mazowieckiego, na terenie którego skupia się 202 siedziby, a następnie województwa wielkopolskiego – 53 i śląskiego – 51. Natomiast najmniej atrakcyjne dla lokalizacji siedzib tej kategorii firm, są obszary województwa zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego (po 5 siedzib) oraz opolskiego i lubuskiego (po 7 siedzib). Siedziby zarządów i związane z nimi oddziały wpływają na rozwój infrastruktury techniczno-ekonomicznej, wymagają sprawnego funkcjonowania instytucji obsługi finansowej, administracji publicznej a także aktywizują mniejsze przedsiębiorstwa o funkcjach komplementarnych, standardowych i lokalnych. Zatrudniają one znaczne ilości pracowników o relatywnie wyższych kwalifikacjach zawodowych i wyższych płacach. Pochodzą z nich znaczne strumienie finansowe płynące do gospodarstw domowych i budżetu jednostek samorządowych, co zwiększa chłonność rynku regionalnego i lokalnego.

MAGDALENA ŻMUDA-PAŁKA

Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie, Polska

MATYLDĄ SIWEK, ANNA KOLASIŃSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

Usługi Spa & Wellness w krakowskich hotelach – perspektywy rozwoju

Spa & Wellness services in hotels in Cracow – perspectives of development

W XXI w. zdrowie staje się warunkiem codziennego życia, stanowi element swoistego systemu aksjologicznego. Charakteryzowane jest jako zdolność człowieka do osiągania pełni własnych fizycznych, psychicznych i społecznych możliwości. Zdolność ta sprzyja twórczemu reagowaniu na wyzwania środowiska. Z perspektywy socjologicznej, zdrowie określane jest jako stan, w którym jednostka może w sposób optymalny pełnić przypisane jej role społeczne. Prozdrowotny styl życia to świadome działanie zmierzające do zwiększenia potencjału własnego zdrowia fizycznego czyli: dbałość zarówno o ciało (uprawianie aktywności fizycznej, racjonalne odżywianie się, dbanie o jakość snu oraz hartowanie się), jak i zdrowie psychiczne (unikanie i radzenie sobie ze stresem), a także postępowanie profilaktyczne.

Kreowanie zdrowego stylu życia, ale także zwiększająca się świadomość prozdrowotna oraz starzejące się społeczeństwo, spowodowało zmiany na rynku usług turystycznych. Współcześni turyści oczekują od hotelu oferty wieloaspektowej, zapewniającej bogactwo przeżyć. Wychodząc na przeciw zapotrzebowaniom rynku, obiekty noclegowe uzupełniają swoją podstawową ofertę o usługi Spa i Wellness. Z każdym rokiem przybywa nowych hoteli oferujących usługi upiększające i poprawiające samopoczucie. W Krakowie, jednym z najlepiej turystycznie rozwijających się miast europejskich, gdzie występuje nasilona konkurencja, hotele wychodzą na przeciw zapotrzebowaniom rynku, uzupełniają swoją podstawową ofertę o usługi Spa i Wellness, stwarzając nowe propozycje spędzania czasu wolnego. Hotele oferujące tego typu usługi zwiększają obłożenie i szansę wyróżnienia się pomiędzy bogatą infrastrukturą turystyczną Krakowa.

Celem artykułu jest ukazanie prawidłowości i perspektyw rozwoju branży hotelarstwa w odniesieniu do usług Spa & Wellness na terenie miasta Krakowa.

Opracowanie ukazuje kształtowanie się „przemysłu zdrowia”, a także dalsze perspektywy kształtowania się rynku hotelarstwa krakowskiego związanego z usługami Spa & Wellness. Kraków cieszy się dużą frekwencją odwiedzających i znaczną podażą hoteli. Z każdym rokiem przybywa obiektów o wysokim standardzie. Krakowska branża Spa & Wellness stale się rozwija, gdyż jak to wynika z badań, czym wyższa kategoria hotelu, tym częściej klienci mogą skorzystać z zabiegów Spa. Istotne jest także zauważalne zainteresowanie tego typu usługami przez obiekty o niższym standardzie.

WYKAZ OGÓLNOPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH
KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO
PROBLEMATYCE GEOGRAFII PRZEMYSŁU I USŁUG

LIST OF NATIONAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES
IN THE SERIES FOCUSED ON INDUSTRIAL AND SERVICE GEOGRAPHY

Organizatorzy / Organisers:

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
Komisja Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego,
Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich w Krakowie,
Sekcja Gospodarki Przestrzennej Komisji Nauk Ekonomicznych PAN Oddz.
W Krakowie / Komisja Nauk Ekonomicznych i Statystyki PAN Oddz.
W Krakowie.

Wykaz konferencji / Conference list:

Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków,
9-10 grudnia 1985 r.

Zakład przemysłowy w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków,
15-17 grudnia 1986 r.

Problematyka ośrodka przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków, 30 listopada-2 grudnia 1987 r.

Problematyka okręgu przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków, 12-13 grudnia 1988 r.

Regionalne problemy uprzemysłowienia – zagadnienia teoretyczno-poznawcze,
Kraków, 27-28 listopada 1989 r.

Problemy przemysłu rolno-spożywczego w badaniach geograficznych, Kraków,
26-27 listopada 1990 r.

Geografia przemysłu w warunkach nowego systemu gospodarowania. Problemy badawcze i odzwierciedlenie ich w kształceniu nauczycieli, Kraków, 2-4 grudnia 1991 r.

Funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych w zmieniających się warunkach gospodarowania, Kraków, 23-25 listopada 1992 r.

Zachowania przestrzenne przemysłu w zmieniających się warunkach gospodarowania, Kraków, 8-10 listopada 1993 r.

Wpływ procesów transformacji gospodarki narodowej na funkcjonowanie jednostek gospodarczych i układów przestrzennych, Kraków, 5-6 grudnia 1994 r.

Osiągnięcia i kierunki badawcze geografii przemysłu w ośrodkach akademickich, Kraków, 4-5 grudnia 1995 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (I), Kraków, 9-10 grudnia 1996 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (II), Kraków, 8-9 grudnia 1997 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (III), Kraków, 7-8 grudnia 1998 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (IV), Kraków, 6-7 grudnia 1999 r.

Przemiany struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej, Kraków, 4-5 grudnia 2000 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych, Kraków, 3-4 grudnia 2001 r.

Przemysł w procesie globalizacji, Kraków, 2-3 grudnia 2002 r.

Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu, Kraków, 1-2 grudnia 2003 r.

XX Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. *Efekty restrukturyzacji polskiej przestrzeni przemysłowej*, Kraków, 6-7 grudnia 2004 r.

XXI Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. *Procesy transformacji przemysłowych układów regionalnych na tle zmieniającego się otoczenia*, Kraków, 5-6 grudnia 2005 r.

XXII Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. *Problemy metodologiczne geografii przemysłu*, Kraków, 4-5 grudnia 2006 r.

XXIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. *Wpływ procesów globalizacji i integracji europejskiej na transformację struktur przemysłowych*, Kraków, 3-4 grudnia 2007 r.

XXIV Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Funkcje przemysłu i usług w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego* (24th International Scientific Conference on *Functions of Industry and Services in the Development of Information Society*), Kraków, 1-2 grudnia (December) 2008 r.

XXV Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych* (25th Jubilee International Scientific Conference on *The Processes of Transformation of Industry and Services in Regional and National Spatial Systems*), Kraków, 30 listopada (November) – 1 grudnia (December) 2009 r.

26. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Wpływ kryzysu na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz zmiany struktur przestrzennych przemysłu i usług* (26th International Scientific Conference on *Impact of Crisis on the Activity of Enterprises and Changes in the Spatial Structures of Industry and Services*), Kraków, 6-7 grudnia (December) 2010 r.

27. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Wpływ innowacyjności na rozwój przedsiębiorstw i gospodarki w układach przestrzennych* (27th International Scientific Conference on *The Effect of Innovation on the Development of Enterprises and Economy in Spatial Systems*), Kraków, 5-6 grudnia (December) 2011 r.

28. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Przemysł i usługi w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy* (28th International Scientific Conference on *Industry and Services in the Development of Knowledge-based Economy*), Kraków, 3-4 grudnia (December) 2012 r.

29. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Zmiany struktury przestrzennej przemysłu i usług w warunkach kryzysu gospodarczego* (29th International Scientific Conference on *Changes in the Spatial Structure of Industry and Services under Economic Crisis Conditions*), Kraków, 2-3 grudnia (December) 2013 r.

30. Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Problematyka badawcza przemian strukturalnych przemysłu i usług w układach przestrzennych* (30th Jubilee International Scientific Conference on *Structural Transformations of Industry and Services in Spatial Systems - Research-related Issues*), Kraków, 1-2 grudnia (December) 2014 r.

31. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu i usług (31st International Scientific Conference on International Determinants for the Development of Industry and Services), Kraków, 7-8 grudnia (December) 2015 r.

32. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Rola przemysłu i usług w rozwoju społeczno-gospodarczym układów przestrzennych (32nd International Scientific Conference on International The Role of Industry and Services in Socioeconomic Development of Spatial System), Kraków, 5-6 grudnia (December) 2016 r.

33. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. „Przemiany strukturalne przemysłu i usług w układach przestrzennych” (33th International Scientific Conference on Structural Transformations of Industry and Services in Spatial Systems), Kraków, 4-5 grudnia (December) 2017 r.

W 2018 r. zapraszamy na kolejną 34. Międzynarodową Konferencję Naukową (34th International Scientific Conference), Kraków, 3-4 grudnia (December) 2018r.

oprac. Wioletta Kilar

WYKAZ OGÓLNOPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH
KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO
PROBLEMATYCE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

LIST OF NATIONAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES
FOCUSED ON ENTREPRENEURSHIP

Organizatorzy / Organisers:

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
Komisja Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego
Wydawnictwo Nowa Era
Fundacja „Edukacja dla Społeczeństwa”

Wykaz konferencji / Conference list:

Pierwsza Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne*, Kraków, 27-28 września 2004 r.

II Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki* ze specjalną sesją *Rola etyki w przedsiębiorczości*, Kraków, 10-11 października 2005 r.

III Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej*, Kraków, 9-10 października 2006 r.

IV Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w gospodarce opartej na wiedzy* ze specjalną sesją nt. *Rola etyki w przedsiębiorczości*, Kraków, 8-9 października 2007 r.

V Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego* połączona z I Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 6-7 października 2008 r.

VI Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej* połączona z II Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 5-6 października 2009 r.

VII Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa nt. *Przedsiębiorczość w warunkach globalizacji* połączona z III Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 4-5 października 2010 r.

8. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w edukacji* (8th International Scientific Conference on *The Role of Entrepreneurship in Education*) połączona z 4. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 3-4 października (October) 2011 r.

9. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Przedsiębiorczość w warunkach kryzysu gospodarczego* (9th International Scientific Conference on *Entrepreneurship in the Conditions of Economic Crisis*) połączona z 5. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 8-9 października (October) 2012 r.

10. Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w rozwoju firm i układów przestrzennych* (10th Jubilee International Scientific Conference on *The Role of Entrepreneurship in the Development of Enterprises and Spatial Systems*) połączona z 6. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 7-8 października (October) 2012 r.

11. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Rola przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym układów przestrzennych* (11th International Scientific Conference on *The Role of Entrepreneurship in Socio-Economic Development of Spatial Systems*), połączona z 7. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 6-7 października (October) 2014 r.

12. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju układów lokalnych* (12th International Scientific Conference on *Entrepreneurship as a Factor in the Development of Local Systems*), połączona z 8. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 5-6 października (October) 2015 r.

13. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Międzynarodowe i krajowe uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w układach przestrzennych* połączona z 13th Scientific Conference on *International and Domestic Conditions for the Development of Entrepreneurship in Spatial Systems*) połączona z 9. Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 10-11 października (October) 2016 r.

14. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Przedsiębiorczość w rozwoju układów regionalnych* (14th International Scientific Conference on *Entrepreneurship in the Development of Regional Systems*), połączona z 10. Jubileuszowo-

wym Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 9-10 października (October) 2017 r.

W 2018 r. zapraszamy na kolejną 15. Międzynarodową Konferencję Naukową (15th International Scientific Conference) połączoną 11. Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 8-9 października (October) 2018 r.

oprac. Wioletta Kilar

WYKAZ TOMÓW „PRAC KOMISJI GEOGRAFII PRZEMYSŁU
POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOGRAFICZNEGO” ORAZ WCZEŚNIEJ
WYDAWANYCH PRAC ZBIOROWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO
PROBLEMATYCE GEOGRAFII PRZEMYSŁU

LIST OF VOLUMES "STUDIES OF THE INDUSTRIAL GEOGRAPHY
COMMISSION OF THE POLISH GEOGRAPHICAL SOCIETY"
AND EARLIER COLLECTIVE WORKS PUBLISHED IN THE INDUSTRIAL
GEOGRAPHY SERIES

„Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego” to czasopismo wydawane od 2000 roku (początkowo jako seria wydawnicza o charakterze monograficznym) przez Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz Komisję Geografii Przemysłu PTG. Poszczególne tomy zawierają prace wpisujące się w problematykę określoną tytułem danego numeru. Według listy B czasopism MNiSW z 2014 r. posiada ono 7 pkt. Od 2013 r. wydawane są cztery tomy w roku. Czasopismo jest indeksowane w bazach czasopism i bibliotekach cyfrowych m.in. BazEkon, BazHum, CEJSH - The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, Google Scholar, IndexCopernicus, Pedagogicznej Bibliotece Cyfrowej, POL-Index oraz Repozytorium Uniwersytetu Pedagogicznego.

Zapraszamy do lektury i składania artykułów.

Strona internetowa czasopisma w języku polskim i angielskim z otwartym (bezpłatnym) dostępem do archiwalnych numerów: www.prace-kgp.up.krakow.pl

“Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society” is a scientific journal published since 2000 (initially as monograph-type publishing series) by the Institute of Geography of the Pedagogical University of Cracow and the Industrial Geography Commission of PGS. It is a continuation of earlier collective works, presenting the outcome of debates held at conferences devoted to industrial geography. Each volume of the series presents works tackling the topic described by the title of the volume. According to B list of journals published by the Ministry of Science and Higher Education in 2014, the scoring of the journal is 7. Since 2013, 4 volumes are published per year.

The journal is indexed in the journal databases, including: BazEkon, BazHum, CEJSH - The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, Google Scholar, IndexCopernicus, Pedagogical Digital Library, POL-Index and Pedagogical University Repository.

Enjoy the reading and submit your article.

Website of the journal in Polish and English, including open access to archive volumes: www.prace-kgp.up.krakow.pl

e-mail: pracekgp@up.krakow.pl

**Prace zbiorowe z cyklu poświęconego problematyce geografii przemysłu /
Collective works published in the industrial geography series:**

Zioło Z. (red.), 1987, *Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli*, Materiały i Sprawozdania, z. 14, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Wydaw. Naukowe WSP, Kraków.

Zioło Z. (red.), 1988, *Zakład przemysłowy w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, Materiały i Sprawozdania, z. 16, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Wydaw. Naukowe WSP, Kraków.

Zioło Z. (red.), 1990, *Problematyka ośrodka przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, Materiały i Sprawozdania, z. 19, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Wydaw. Naukowe WSP, Kraków.

Zioło Z. (red.), 1991, *Problemy przemysłu rolno-spożywczego w badaniach geograficznych*, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Kraków-Warszawa.

Zioło Z. (red.), 1992, *Geografia przemysłu w warunkach nowego systemu gospodarowania – problemy badawcze i odzwierciedlenie ich w kształceniu nauczycieli*, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Kraków-Warszawa.

Zioło Z. (red.), 1993, *Problematyka okręgu przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii*, Materiały i Sprawozdania, z. 26, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna

w Krakowie, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wydaw. Naukowe WSP, Kraków.

Zioło Z. (red.), 1993, *Regionalne problemy uprzemysłowienia*, red. Z. Zioło, Materiały i Sprawozdania, z. 27, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Komisja Geografii Przemysłu PTG, , Wydaw. Naukowe WSP, Kraków.

Zioło Z. (red.), 1994, *Funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych w zmieniających się warunkach gospodarowania*, Materiały i Sprawozdania, z. 28, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wydaw. Naukowe WSP, Kraków-Warszawa.

Zioło Z. (red.), 1994, *Zachowania przestrzenne przemysłu w zmieniających się warunkach gospodarowania*, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Kraków-Warszawa.

Zioło Z. (red.), 1996, *Wpływ procesów transformacji gospodarki narodowej na funkcjonowanie jednostek gospodarczych i układów przestrzennych*, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z. (red.), 1997, *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, red. Z. Zioło, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Misztal S., Zioło Z. (red.), 1998, *Dorobek polskiej geografii przemysłu w badaniach ośrodków akademickich*, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału PAN, Warszawa-Kraków.

Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society:

Zioło Z. (red.), 2000, *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 1, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z. (red.), 2001, *Problemy przemian struktur przestrzennych przemysłu*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 2,

Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z. (red.), 2001, ***Problemy przemian struktur przemysłowych w procesie wdrażania reguł gospodarki rynkowej***, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 3, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wydział Ekonomiczny UMCS w Lublinie-Filia w Rzeszowie, Warszawa-Kraków-Rzeszów.

Zioło Z. (red.), 2002, ***Problemy transformacji struktur przemysłowych***, red. Z. Zioło, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 4, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Uniwersytet Rzeszowski-Wydział Ekonomii, Warszawa-Kraków-Rzeszów.

Zioło Z., Makiela Z. (red.), 2003, ***Kształtowanie się struktur przemysłowych***, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 5, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Makiela Z. (red.), 2003, ***Przemysł w procesie globalizacji***, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 6, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Makiela Z. (red.), 2004, ***Przemiany struktur przemysłowych***, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 7, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2006, ***Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu***, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 8, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2006, ***Efekty restrukturyzacji polskiej przestrzeni przemysłowej***, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 9, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2008, ***Procesy transformacji układów przestrzennych przemysłu na tle zmieniającego się otoczenia***, Prace Komisji Geografii

Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 10, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2008, *Problematyka badawcza geografii przemysłu*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 11, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Wpływ procesów globalizacji i integracji europejskiej na transformację struktur przemysłowych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 12, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Funkcje przemysłu w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego / Functions of industry in the developing of an information society*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 13, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Problemy kształtowania się przestrzennych struktur przemysłowych i ich otoczenia / Problems in the formation of industrial spatial structures and their surrounding*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 14, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2010, *Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych / Processes of Transformation of Industry and Services in Regional and National Spatial Systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 15, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2010, *Procesy przemian przemysłu i usług w wybranych krajach / Processes of Transformation of Industry and Services in Selected Countries*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 16, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uni-

wersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Wpływ kryzysu na zachowania przedsiębiorstw oraz przemiany struktur regionalnych / The impact of the crisis on the behavior of enterprises and regional structure changes*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 17, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Przemiany struktur lokalnych i regionalnych sektora usług w latach kryzysu gospodarczego / Changes in local and regional structures of the service sector during economic crisis*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 18, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2012, *Wpływ innowacyjności na zmiany gospodarki w układach przestrzennych / Effect of innovativeness on the economic changes in spatial systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 19, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2012, *Wpływ innowacyjności na rozwój przedsiębiorstw / The influence of innovativeness on enterprises development*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 20, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2013, *Funkcje przemysłu i usług w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy / Functions of industry and services in development of knowledge-based economy*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 21, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2013, *Uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego układów przestrzennych / Conditions of socio-economic development of spatial systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 22, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut

Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2013, *Rola innowacyjności w rozwoju społeczno-gospodarczego układów przestrzennych / Role of innovativeness in socio-economic development of spatial systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 23, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2013, *Wybrane problemy rozwoju usług turystycznych / Selected problems of tourism industry development*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 24, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2014, *Contemporary issues in Polish industrial geography*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 25, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2014, *Przemiany struktur regionalnych w warunkach kryzysu gospodarczego / Transformation of regional structures under economic crisis conditions*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 26, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2014, *Wpływ kryzysu gospodarczego na przemiany struktur przemysłowych / Impact of economic crisis on the transformation of industrial structures*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 27, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2014, *Przemiany sektora usług i instytucji / Transformation of the service sector and institutions*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geo-

graphy Commission of the Polish Geographical Society, 28, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2015, *Rozwój przemysłu w wybranych krajach / Development of industry in selected countries*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 29(1), Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2015, *Przemiany struktur przemysłu i usług w układach regionalnych / Changes of the industry and services structures in regional systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 29(2), Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2015, *Przemiany sektora energetycznego i usług / Changes in the energy sector and services*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 29(3), Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2015, *Problematyka badawcza przemian strukturalnych przemysłu i usług w układach przestrzennych / Structural transformations of industry and services in spatial systems – research-related issues*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 29(4), Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2016, *Międzynarodowe i krajowe uwarunkowania rozwoju przedsiębiorstw / International and national conditions of enterprises development*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 30, no 1, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2016, *Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju układów lokalnych i regionalnych / International Determinants for the Development of Local and Regional Systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 30, no 2, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2016, *Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu / International Conditions for the Development of Industry*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 30, no 3, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2016, *Przemiany sektora usług transportowych i turystycznych / The Transformation of Transport and Tourism Industry*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 30, no 4, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2017, *Przemiany strukturalne wybranych sektorów gospodarki / Structural changes in selected sectors of the economy*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 31, no 1, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2017, *Rozwój układów lokalnych i regionalnych w procesie przemian gospodarczych / Development of local and regional systems in the process of economic transformation*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 31, no 2, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2017, *Rozwój wybranych działów sektora usług / The development of selected branches of the services sector*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the

Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 31, no 3, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Ziolo Z., Rachwał T. (red.), 2017, *Rozwój przemysłu w krajowych i regionalnych strukturach gospodarczych / The development of industry in national and regional economic structures*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego / Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, vol 31, no 4, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Naukowe UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

oprac. Wioletta Kilar

WYKAZ TOMÓW „PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – EDUKACJA”

LIST OF VOLUMES "ENTREPRENEURSHIP – EDUCATION"

„Przedsiębiorczość – Edukacja” to czasopismo wydawane corocznie od 2005 r. (początkowo jako seria wydawnicza o charakterze monograficznym) przez Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz Wydawnictwo „Nowa Era”. Poszczególne tomy zawierają prace wpisujące się w problematykę określoną tytułem danego numeru. Część prac każdego tomu poświęcona jest zagadnieniom edukacji w zakresie przedsiębiorczości. Według listy B czasopism MNiSW z 2014 r. posiada ono 6 pkt. Czasopismo jest indeksowane w bazach czasopism i bibliotekach cyfrowych m.in. BazEkon, BazHum, CEJSH - The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, ERIH PLUS (The European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), Google Scholar, IndexCopernicus, Pedagogicznej Bibliotece Cyfrowej, POL-Index oraz Repozytorium Uniwersytetu Pedagogicznego.

Zapraszamy do lektury i składania artykułów.

Strona internetowa czasopisma w języku polskim i angielskim z dostępem do archiwalnych numerów: www.p-e.up.krakow.pl

“Entrepreneurship – Education” is a scientific journal published since 2005 (initially as monograph-type publishing series) by the Department of Entrepreneurship and Spatial Management of Institute of Geography of the Pedagogical University of Cracow and the Nowa Era publishing house. Each volume of the series presents works tackling the topic described by the title of the volume. Some articles of each volume is dedicated to entrepreneurship education. According to B list of journals published by the Ministry of Science and Higher Education in 2014, the scoring of the journal is 6. The journal is indexed in the journal databases, including: BazEkon, BazHum, CEJSH - The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, ERIH PLUS (The European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences), Google Scholar, IndexCopernicus, Pedagogical Digital Library, POL-Index and Pedagogical University Repository.

Enjoy the reading and submit your article.

Website of the journal in Polish and English, including open access to archive volumes: www.p-e.up.krakow.pl

e-mail redakcji: pe@up.krakow.pl

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2005, *Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne*, Przedsiębiorczość - Edukacja, 1, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo „MiWa”, Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2006, *Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki*, Przedsiębiorczość - Edukacja, 2, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2007, *Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej*, Przedsiębiorczość - Edukacja, 3, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2008, *Rola przedsiębiorczości w gospodarce opartej na wiedzy*, Przedsiębiorczość - Edukacja, 4, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego*, Przedsiębiorczość - Edukacja, 5, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2010, *Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej*, Przedsiębiorczość - Edukacja, 6, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Przedsiębiorczość w warunkach globalizacji/ Entrepreneurship in the Conditions of Globalization*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, 7, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2012, *Rola przedsiębiorczości w edukacji / The Role of Entrepreneurship in Education*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entre-

preneurship - Education, 8, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2013, *Przedsiębiorczość w warunkach kryzysu gospodarczego / Entrepreneurship in the Conditions of Economic Crisis*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, 9, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2014, *Rola przedsiębiorczości w rozwoju firm i układów przestrzennych / The Role of Entrepreneurship in the Development of Enterprises and Spatial Systems*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, 10, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2015, *Rola przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym układów przestrzennych / The role of entrepreneurship in the socio-economic development of spatial systems*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, 11, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2016, *Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju układów lokalnych / Entrepreneurship as a factor in the development of local systems*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, nr 12, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

oprac. Wioletta Kilar

SPIS TREŚCI / CONTENTS

Wprowadzenie / Introduction.....	5
MALGORZATA BAJGIER-KOWALSKA, MARIOLA TRACZ, BOŻENA WÓJTOWICZ Przemiany w sferze usług turystycznych Krakowa i ich wpływ na percepcję turystyki przez mieszkańców	10
JAN BARSKI Suburbanizacja przemysłowa w wybranych miastach Europy Środkowej w latach 1995-2014.....	12
MARLENA BEDNARSKA Zróżnicowanie postrzegania usługodawców turystycznych jako pracodawców – perspektywa potencjalnych pracobiorców	13
RAFAL BIELECKI Rozwój turystyki medycznej w Polsce	14
TADEUSZ BOCHEŃSKI Możliwości wykorzystania transportu intermodalnego w obsłudze stref przemysłowych w Polsce	15
PAWEŁ BREZDEŃ Zmiany struktury przestrzennej innowacyjności polskiego przemysłu w latach 2005 – 2015.....	16
PETER ČUKA Strategie rozwoju turystyki na Słowacji w ostatnich dwóch dekadach..	18
PAWEŁ CZAPLIŃSKI Przemiany w polskim przemyśle przetwórstwa rybnego	19
MARTA CZYŻEWSKA, ARKADIUSZ LEWICKI Analiza zmian dynamiki innowacyjności gospodarek Europy z wykorzystaniem estymatorów z efektami losowymi i mieszanymi	20
ŁUKASZ DAMURSKI, JACEK PLUTA, JERZY ŁADYSZ, MAGDALENA MAYER- WYDRA, AGNIESZKA KRIESEL, WAWRZYNIEC ZIPSER Struktura potrzeb użytkowników lokalnych centrów usługowych w różnych kontekstach osadniczych. Studium porównawcze pl. I. L. Pereca we Wrocławiu i Rynku w Siechnicach	21
MAGDALENA DEJ, ŁUKASZ SYKAŁA, AGNIESZKA ŚWIGOST, AGNIESZKA DOBOSZ Polityka proinwestycyjna władz lokalnych. Zatorski przepis na sukces.....	22

NIKI DERLUKIEWICZ, ANNA MEMPEL-ŚNIEŻYK, TOMASZ PILEWICZ, MAŁGORZATA ZDON-KORZENIOWSKA Oferta inwestycyjna jako wyraz marketingowej orientacji samorządów lokalnych w Polsce w kontekście ich atrakcyjności inwestycyjnej.....	23
PIOTR DOLNICKI, ŁUKASZ GAWOR Rozwój turystyki w Arktyce z uwzględnieniem uregulowań prawnych i ochrony środowiska.....	25
JOANNA DOMINIAK Nowoczesne usługi w Polsce – ujęcie regionalne	26
IRENEUSZ DRABIK Istota i motywy podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w strategii przedsiębiorstwa	27
BEATA FITA, MONIKA PĘKALSKA, PAWEŁ BARTOSZCZUK Baza wiedzy o regionie: zbiory danych przestrzennych i usługi sieciowe.....	28
HANNA GODLEWSKA-MAJKOWSKA, JACEK LIPIEC Różnorodność pokoleniowa zasobów pracy w polskich regionach.....	30
ANNA GOLEJEWSKA Polskie podregiony metropolitalne i niem Metropolitalne – różnice w poziomie innowacyjności	31
ANATOL JAKOBSON, NATALIA BATCIUN Tourism as a post-industrial sector and its development potential in the Irkutsk region	32
MICHAŁ JASIŃSKI Nasylenie gospodarki turystyką a poziom rozwoju społeczno- ekonomicznego w małych państwach wyspiarskich	34
PAWEŁ KASPROWICZ Wykorzystanie technologii teleinformatycznej w sektorze publicznym jako czynnik wpływający na funkcjonowanie przedsiębiorstw	35
DARIUSZ KLIMEK Zmiany strukturalne w polskim przemyśle zbrojeniowym w warunkach transformacji gospodarczej	37
PIOTR KOCISZEWSKI Funkcjonowanie biur podróży – organizatorów turystyki w ujęciu przestrzennym	39

YURY KOVALEV	
	Civil society's innovations in the processes of coevolution of regional systems 42
KATARZYNA KOWALSKA	
	Transfer norm i standardów CSR w ramach współpracy międzynarodowych korporacji z lokalnymi firmami kraju przyjmującego..... 42
KAROLINA KOZIOŁ, RAFAŁ PITERA	
	Kredyt bankowy jako podstawa zewnętrznego finansowania podmiotów gospodarczych sektora usług 43
ANITA KULAWIAK, KAROLINA SMĘTKIEWICZ, TOMASZ RACHWAŁ	
	Wpływ inwestycji infrastrukturalnych, przemysłowych i budownictwa mieszkaniowego na rozwój układów lokalnych i regionalnych na przykładzie gminy Uniejów w województwie łódzkim 44
ANDRII KUZYSZYN	
	The current state of the territorial organisation of the services sphere in Ukraine 46
KATARZYNA ŁOBACZ, JORDAN KLIMEK, PIOTR NIEDZIELSKI	
	Wpływ międzynarodowych korporacji na rozwój działalności małych i średnich firm w układach regionalnych 48
MAŁGORZATA MARKOWSKA, ANDRZEJ SOKOŁOWSKI	
	Dynamiczne skalowanie wielowymiarowe w analizie zmian struktury zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej w latach 2008-2016 50
JACEK MAY	
	Zmiany struktury gospodarczej miast a struktura funkcjonalno- przestrzenna systemu osadniczego województwa łódzkiego w latach 1999-2015 51
MAGDALENA MAYER-WYDRA	
	Optymalizacja badań o handlu detalicznym – próba reklasyfikacji 54
HANNA MIZGAJSKA, ŁUKASZ WŚCIUBIAK	
	Uwarunkowania aktywności innowacyjnej wielkopolskich MSP w okresie przejścia do 4.0 rewolucji przemysłowej..... 55
AGNIESZKA MROZIŃSKA	
	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w aglomeracji poznańskiej w latach 2006-2015..... 57
BEATA NAMYŚLAK	
	Stan i perspektywy rozwoju przemysłów kultury ze szczególnym uwzględnieniem Wrocławia..... 58

PAWEŁ NOWAK	
Model ochrony konsumenta na rynku kredytowym	60
MONIKA NOVIELLO	
Rola hutnictwa w rozwoju regionalnym Kampanii w XX wieku	61
MARCIN OLSZEWSKI, BARBARA KOWALCZYK	
Znaczenie relacji z klientami w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw hotelarskich	62
JANINA PACH	
Formy i skutki niepłacenia i wyłudzenia zwrotu podatku w Polsce na wy-branych przykładach	64
TOMASZ PADŁO	
Mapy mentalne jako obraz działalności inwestycyjnej gminy Kleszczów	65
DANUTA PIRÓG, NATALIA GRABOWSKA	
Możliwości wykorzystania e-informacji do rozpoznania popytu na kompetencje i kwalifikacje w branży turystycznej	66
DANUTA PIRÓG, MARTYNA SUŁKOWSKA	
Uwarunkowania decyzji o podjęciu studiów na kierunku turystyka i rekreacja	67
RAFAŁ PITERA	
Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju przemysłu. Na przykładzie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec	69
RAFAŁ PITERA, KAROLINA KOZIOL	
Kredyt bankowy jako podstawa zewnętrznego finansowania podmiotów gospodarczych sektora usług	70
MONIKA PŁAZIAK, ANNA IRENA SZYMAŃSKA	
Preferencje konsumentów w zakresie wyboru miejsca dokonywania zakupów na terenie Krakowa	71
MARCIN POŁOM	
Krajowy plan elektromobilności w miejskim transporcie publicznym jako szansa rozwoju dla przemysłu motoryzacyjnego	72
INNA POPLAVSKA	
The role of the hotel and restaurant industry of the Carpathian-Podolia Region of Ukraine in the development of the tourism industry	74
TOMASZ RACHWAŁ	
Przemiany strukturalne przemysłu Polski w układzie regionalnym	76

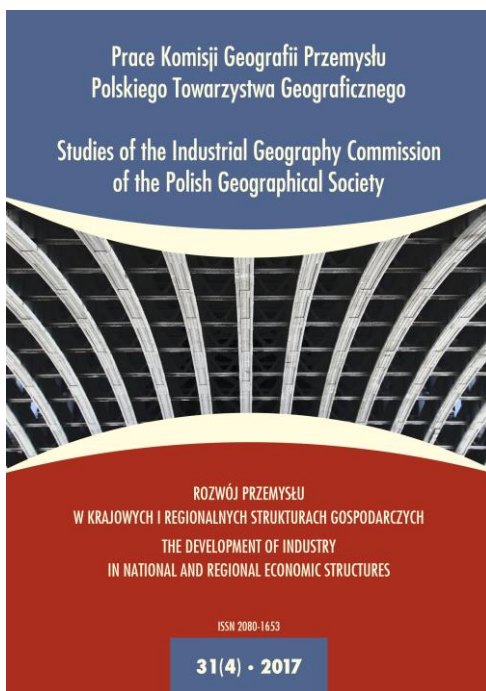
RENATA RETTINGER, MAŁGORZATA BAJGIER-KOWALSKA Eventy jako element różnicujący produkt turystyczny miast – studium przypadku Pistoï.....	78
WOJCIECH SADKOWSKI Istota usług i działalności usługowej – studium teoretyczne	79
KRZYSZTOF SALA Przemysłowe wykorzystanie energii geotermalnej w Polsce na przykładzie geotermalnego zakładu ciepłowniczego w Bańskiej Niżnej.....	80
ANDRZEJ SOCZÓWKA, IVAN RUDAKEVYCH Produkcja taboru tramwajowego i trolejbusowego na Ukrainie na tle sytuacji taborowej przedsiębiorstw	81
JACEK SOŁTYS, SŁAWOMIR DOROCKI Usługi ośrodków podregionalnych w Polsce	83
ANATOLY STEPANOV The oriental vector of the industrial policy of the Russian Federation .	84
ARKADIUSZ ŚWIADEK, MAREK SZAJT Wpływ nakładów na innowacje na wielkość produkcji przemysłowej w Polsce w układzie regionalnym.....	85
MAREK SZAJT Zmiany na rynku usług turystycznych w Polsce w ujęciu regionalnym.....	86
KADIR TEMURÇIN, YOLCU ALDIRMAZ, GÜLCAN SARP, MAHINUR KILIÇ Uneven distribution of manufacturing industries in Istanbul	87
KADIR TEMURÇIN, MAHINUR KILIÇ, GÜLCAN SARP, YOLCU ALDIRMAZ Industrial relocation in the Bağcılar District (Istanbul).....	89
GRAŻYNA WĘGRZYN Innowacyjność gospodarek w kontekście zmian strukturalnych w zatrudnieniu i kształceniu.....	90
SEBASTIAN WOJTKIEWICZ Rozwój przemysłu taboru kolejowego w Polsce w XXI wieku	91
MIROSLAW WÓJTOWICZ Rola przemysłu samochodowego w industrializacji i motoryzacji Wenezueli	93
MICHAŁ ŻEMŁA, ANETA RZĄDZIK Rozpoznawalność marek hoteli niezrzeszonych	95

KAMIŁA ZIÓŁKOWSKA-WEISS	
Wpływ czynników politycznych i prawnych na aktywność turystyczną amerykańskiej Polonii.....	96
ZBIGNIEW ZIOŁO	
Rola wiodących przedsiębiorstw w przemianach przestrzeni społeczno-gospodarczej	97
MAGDALENA ŻMUDA-PAŁKA, MATYLDA SIWEK, ANNA KOLASIŃSKA	
Usługi Spa & Wellness w krakowskich hotelach – perspektywy rozwoju.....	99
WYKAZ OGÓLNOPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE GEOGRAFII PRZEMYSŁU I USŁUG LIST OF NATIONAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES IN THE SERIES FOCUSED ON INDUSTRIAL AND SERVICE GEOGRAPHY	101
WYKAZ OGÓLNOPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI LIST OF NATIONAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES FOCUSED ON ENTREPRENEURSHIP	105
WYKAZ TOMÓW „PRAC KOMISJI GEOGRAFII PRZEMYSŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOGRAFICZNEGO” ORAZ WCZEŚNIEJ WYDAWANYCH PRAC ZBIOROWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE GEOGRAFII PRZEMYSŁU LIST OF VOLUMES "STUDIES OF THE INDUSTRIAL GEOGRAPHY COMMISSION OF THE POLISH GEOGRAPHICAL SOCIETY" AND EARLIER COLLECTIVE WORKS PUBLISHED IN THE INDUSTRIAL GEOGRAPHY SERIES.....	108
WYKAZ TOMÓW „PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – EDUKACJA” LIST OF VOLUMES "ENTREPRENEURSHIP – EDUCATION”.....	118
SPIS TREŚCI / CONTENTS	121

**PRACE KOMISJI GEOGRAFII PRZEMYSŁU
POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOGRAFICZNEGO**
kwartalnik naukowy

**STUDIES OF THE INDUSTRIAL GEOGRAPHY COMMISSION
OF THE POLISH GEOGRAPHICAL SOCIETY**
a scientific quarterly

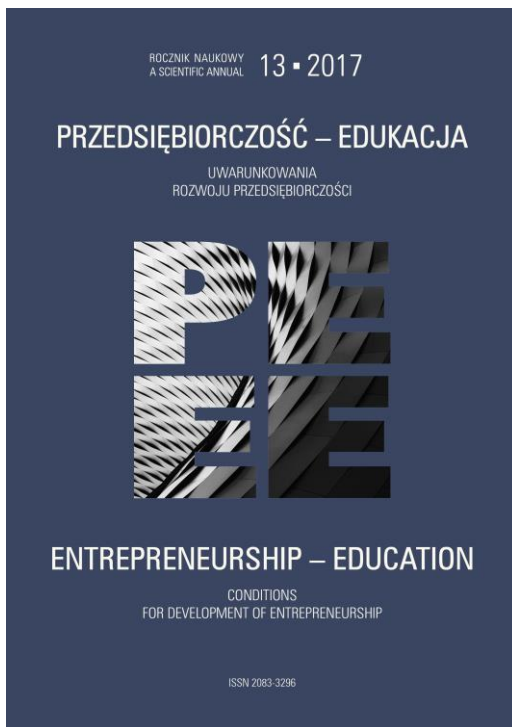

www.prace-kgp.up.krakow.pl

e-mail: pracekgp@up.krakow.pl

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ - EDUKACJA
rocznik naukowy

ENTREPRENEURSHIP - EDUCATION
a scientific annual

www.p-e.up.krakow.pl

e-mail: pe@up.krakow.pl

ISBN 978-83-8084-087-4